

LUNDS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR PSYKOLOGI

Anknytningsstilens betydelse för ungas risktagande på internet

Hanna Lögdström

Kandidatuppsats ht 2013

Handledare: Elia Psouni
PSYK01

Förord

Jag vill tacka skolorna som gav mig möjlighet att genomföra min undersökning. De deltagande eleverna tackar jag särskilt för tålamodet de visade när de med öppet sinne svarade på alla frågor. Jag tackar också min handledare som kom med värdefulla synpunkter under resans gång och som fick mig att komma vidare och utvecklas. Slutligen vill jag tacka mina närmaste som peppat mig från start till mål.

Abstract

Studien undersöker huruvida ungdomars utsatthet för risker på internet ser olika ut beroende på vilken anknytningsstil de tillhör. Med anknytning som grund skapar ungdomar inre arbetsmodeller av tankar och känslor under uppväxten som påverkar deras hantering av olika situationer i livet. Studiens deltagare var ungdomar i årskurs åtta och nio ($N=87$) vid fyra olika högstadieskolor i Skåne. Deltagarna fick besvara *Attachment Style Questionnaire* (ASQ; Feeney, Noller & Hanrahan, 1994) som undersöker vilken anknytningsstil ungdomen har, och delar av EU-projektet EU Kids Online II enkät som mäter risktagande på internet. Sex olika sorters risker undersöktes: mobbning, exponering, problematisk/överdriven internetanvändning, webbsidor med destruktivt innehåll, sexuella meddelanden och bilder samt möten i verkligheten. Resultatet visar tydliga samband mellan anknytningsstil och olika sorts risktagande hos unga. I linje med aktuell forskning visar det att unga med otrygg anknytningsstil i högre utsträckning söker sig till, eller blir utsatta för, internetrelaterade risker. Att få kunskap om och synliggöra riskgrupper är viktigt för att kunna rikta förebyggande insatser rätt.

Nyckelord: anknytningsstil, risker, internet, risktagande, ungdomar

Innehållsförteckning

Inledning	1
Anknytningsteorin	1
Internet och risker	3
Ungdomar i riskzonen	6
Syfte och problemformulering	7
Metod	9
Undersökningdeltagare	9
Material	9
Anknytning	9
Risker	10
Social Önskvärdhet	12
Procedur	13
Resultat	14
Problematisk/överdriven internetanvändning	15
Exponering	16
Webbsidor med destruktivt innehåll	16
Mobbning	16
Mobbning specifikt på internet	17
Möten IRL	18
Sexuella meddelanden	18
Diskussion	20
Problematisk/överdriven internetanvändning, exponering och webbsidor med destruktivt innehåll	20
Mobbning	22
Möten IRL och Sexuella meddelanden	23
Metodologiska funderingar och förslag på framtida forskning	24
Slutsats	27
Referenser	28
Bilaga 1. Medgivandeblankett	30
Bilaga 2. Enkät	31

Inledning

Internet är idag en arena med otroliga möjligheter inom information, kommunikation och underhållning. Det är en naturlig del av ungas liv då de har växt upp sida vid sida med den digitala utvecklingen och 98 % av barnen i Sverige i åldern 9-16 år använder internet, de flesta dagligen. För de flesta ungdomar är användningen av internet oproblematiskt, men forskning visar att ju mer unga använder internet och ju äldre de är, desto mer ökar både det frivilliga och ofrivilliga risktagandet på internet (Livingstone, Görzig & Ólafsson, 2011). De mest sårbara ungdomarna, de som utsätts för flest risker och söker sig till potentiellt farliga situationer på internet är de enligt Dunkels (2009) som även har problem IRL (IRL är en förkortning av engelskans ”*in real life*” och kommer i denna studie användas för att markera när något sker utanför internet). De ungdomarna påverkas mer och blir mer upprörda då något obehagligt sker på internet, än de ungdomar vars vardag inte är lika problemfylld (Livingstone et al., 2011). Forskning visar på en relation mellan den individuella anknytningsstilen och olika typer av risktagande hos unga IRL, och tydliga samband finns mellan en otrygg anknytningsstil och ett ökat risktagande. Däremot finns det fortfarande lite forskning som ur ett anknytningsperspektiv belyser om det finns utsatta grupper som tar eller utsätts för risker specifikt på internet. Detta trots den ökade internetanvändningen hos ungdomar och en efterfrågan av information kring internetvanor. Kunskap behövs på samhälls-, grupp- och individnivå: för att arbeta förebyggande och stödjande, för att analysera hur problemet ser ut och att som individ våga se och ingripa när ett barn far illa. Dunkels (2009) trycker på vikten av att identifiera barn i riskzonen för att kunna rikta resurser och hjälpa barn på ett effektivt sätt. Med denna kunskapslucka i åtanke ämnar den aktuella studien att fokusera på relationen mellan den individuella anknytningsstilen och risker på internet.

Anknytningsteorin

Under 1950-talet lades grunden för anknytningsteorin av John Bowlby, som har fått stort genomslag och idag är en erkänd utvecklingspsykologisk teori. Teorin som är evolutionsbiologiskt grundad beskriver utvecklingen av relationen mellan barn och förälder. Anknytningen är enligt Bowlby en primär biologisk funktion men har ett eget motivationssystem som har utvecklats eftersom en nära anknytning till föräldern ökar barnets överlevnadschanser (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Risholm Mothander, 2006).

Mary Ainsworth bidrog genom sina observationsstudier till kunskap om förhållandet mellan omvårdnad och anknytning under de första åren i barnets liv. Föräldrars omvårdnadssystem under det första levnadsåret skapar förutsättningar för föräldern att fungera som en *trygg bas* och *säker hamn* för sitt barn under dess andra levnadsår. Det är då barnet utforskar sin omvärld med föräldrarnas trygga bas som utgångspunkt, samtidigt som barnet vågar lita på att föräldern finns kvar att återvända till som en säker hamn ifall fara hotar (Broberg et al., 2006; Cassidy, 2008). Detta lägger grunden för anknytningen, dvs. de varaktiga inre representationer av relationer som barn har till sina föräldrar och som gör att barnet söker deras närhet vid behov och skapar känslomässiga band. Dessa representationer är något som följer med under hela uppväxten, så kallade inre arbetsmodeller av både tankar och känslor som konstrueras och påverkar även i vuxen ålder. Hur man ser på sin omvärld, relationer till andra människor och bilden av sig själv beror, enligt anknytningsteori, följaktligen på hur barnet med hjälp av dessa modeller kan tolka och förutsäga anknytningspersonens beteende och därmed även reglera sitt eget anknytningsbeteende. Om föräldern kontinuerligt förstår och svarar på barnets signaler då barnet söker tröst, trygghet eller beskydd och barnet får sina behov tillgodosedda kallas anknytningen *trygg*, till skillnad mot *otrygg*, då föräldern inte besvarar barnets signaler på ett tillfredsställande sätt (Broberg et al., 2006).

Utifrån Ainsworths studier där en kortvarig separation mellan barn och förälder manipuleras med hjälp av Främmandesituationen (Ainsworth & Bell, 1970), kunde olika typer av anknytningsmönster åtskiljas. I Främmandesituationen studeras framför allt återföreningen med föräldern, och barn som aktivt söker föräldern och lugnar sig vid återföreningen, eller barn som inte blivit upprörda vid separationen och nöjt söker föräldern vid återföreningen klassas som tryggt anknutna barn. Barn med otrygg undvikande anknytning använder inte föräldern som en trygg bas, utan undviker istället kontakt med föräldern vid återföreningen. Trots en ängslan väljer barnet att inte visa detta för föräldern eftersom den av erfarenhet vet att sådana känslor inte uppskattas eller uppmärksammas av föräldern. Otryggt ambivalent anknytning har de barn som blir mycket upprörda eller ilska vid separationen till föräldern och inte heller förmår att lugna sig vid återföreningen med föräldern (Bartholomew & Horowitz, 1991). Dessa barn har ett oförutsägbart förhållande till föräldern som inte regelbundet finns tillgänglig för barnet, och följaktligen lär sig inte barnet lita på sin egen kapacitet utan ökar istället anknytningsbeteendet. Barn med desorganiserad anknytning har ingen fungerande strategi för att förhålla sig till föräldern. Vanligt för dessa barn är att de känner en rädsla för föräldern, som samtidigt ska fungera som trygg hamn, varvid barnet inte

får någon hjälp med känsloreglering och anknytningssystemet är igång mest hela tiden (Broberg et al., 2006).

Mellan elva- och trettonårsåldern börjar de flesta barn försöka bli mer självständiga från sina föräldrars omvårdnad enligt Broberg och kollegor (2008). Tonåringens autonomi ökar och tack vare den förbättrade kognitiva och reflekterande förmågan kan tonåringen medvetet välja vem han/hon ska vända sig till för stöd och när detta ska ske. Anknytningsmönster blir mer till ett personlighetsdrag hos individen, och skillnader mellan hur tryggt och otryggt anknutna tonåringar använder sig av föräldern ökar och baseras bland annat på hur relationen till föräldrarna varit under barndomen. Tryggt anknutna ungdomar kan lättare hitta en balans mellan ökad autonomi och föräldrastöd, de litar mer på sig själva och har en god känslomässig självreglering. De vet att föräldern finns där som en säker hamn och en trygg bas att vända sig till om så skulle behövas (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Risholm Mothander, 2008). I de tidiga ungdomsåren aktiveras anknytningssystemet vid andra scenarion än i den tidiga barndomen, som vid oro över att lyckas i skolan eller att bli dåligt behandlad av kamrater och deras värderingar (Broberg et al., 2008). Situationen är mer komplicerad för ungdomar med otrygg anknytning då de saknar tilltro till föräldrarnas förmåga att hjälpa dem. Den unges känslomässiga regleringsförmåga är inte lika god och denne kan därför hantera motstridiga känslor med olika typer av utåtagerande eller självskadebeteenden. Desorganiserad och otrygg undvikande anknytningsmönster är oftare förknippad med förekomsten av utåtagerande problem, men till viss del även inåtvända problem. Otrygg ambivalent anknytning är enligt Broberg och kollegor (2008) en riskfaktor för utvecklande av ångeststörningar och otrygga anknytningar har oftare en koppling till depression, självskadebeteende, ilska, dålig självkänsla och oro i vuxen ålder (Collins, Cooper & Shaver, 1998). Ofta har dessa barn en komplex problembild och växlar mellan utåtagerande beteende såsom aggressivitet och trots, och inåtvända problem exempelvis rädsla, ångest, nedstämdhet, låg självkänsla eller social isolering (Broberg et al., 2008).

Internet och risker

EU Kids Online II (kallas hädanefter endast EU Kids Online) är ett forskningsprojekt om dataanvändande hos 9-16 åringar och deras föräldrar i 25 olika EU-länder. Ca 25 000 barn som använder internet har deltagit i studien vars resultat presenteras i rapporten *Risks and Safety on the internet: The Perspective of European Children* (Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson, 2011). Resultatet från den svenska delen av studien redovisas i rapporten *Hur farligt är internet?* (Feilitzen, Findahl & Dunkels, 2011) där ca tusen internetanvändande barn

deltagit. De siffror som rapporteras är alltså procent av de barn som använder internet, och inte av *alla* barn. Undersökningen syfte är att ta reda på vad ungdomar gör på internet, och vilka möjlighet och risker som medföljer.

I studien framkommer det att 60 % av 9-16 åringarna som deltagit i EU Kids Online Sverige frivilligt eller ofrivilligt varit med om en eller flera av de risker som tas upp i undersökningen. Jämfört med EU-genomsnittet i samma studie som är 40 % ligger Sverige alltså högt i topp tillsammans med Norge, Estland och Litauen. Undersökningen visar att äldre barn använder internet i högre utsträckning, stöter på fler risker, men söker sig också frivilligt till vad som kan uppfattas som riskfyllt. Enligt Feilitzen med kollegor (2011) förekommer en oro i den svenska allmänna debatten över risker som finns på internet som kan skada barn eller leda till obehag för dem. I Sverige har oron främst riktats sig mot sex, oönskade fysiska kontakter, våld eller påverkan av oönskade livsstilar. Mer konkret menar man barnpornografi, oönskade sexuella kontakter, barn som utsätts för våldsscener (bilder/filmer med våld), ekonomiska brott, men även hot, trakasserier och mobbing på internet. Med oönskade livsstilar eller värderingar menar man webbsidor där det finns information eller uppmuntran till att skada sig själv, självmord, oönskade ideologier såsom rasism eller hat, användning av droger osv.

Forskarna i projektet EU Kids Online skiljer på risker och obehag på internet. Eventuella risker som författarna frågar efter utifrån särskilda kategorier skiljer sig från obehag som är barnets subjektiva upplevelse. En potentiell risk behöver nödvändigtvis inte innebära ett obehag för det individuella barnet och endast 19 % uppger att de det senaste året har blivit upprörda eller besvärade av något de kommit i kontakt med på internet (Feilitzen et al., 2011). Detta ökar dock med åldern och en fjärdedel av 15-16 åringarna uppger att de upplevt obehag av något på internet de senaste 12 månaderna. Många ungdomar uppsöker dessutom frivilligt potentiella risker på internet och de är inte alltid medvetna om den eventuella risk, eller de känslor som uppkommit i samband med en viss händelse. Det finns dock ett statistiskt samband mellan att vara med om en risk på internet och att uppleva obehag (Feilitzen et al., 2011)

I EU Kids Onlines enkät fanns frågan om någon under det senaste året uppträtt elakt eller sårande mot ungdomen. Av de internetanvändande barnen i Sverige svarade en fjärdedel att de blivit utsatta för mobbning det senaste året, varav 9 % på internet. En undersökning genomförd på uppdrag av organisationen Friends visar på ännu allvarigare siffror där nära hälften av de tillfrågade ungdomarna i åldern 12-16 år uppger att de blivit kränkta på internet eller mobilen (Friends Nätrapport, 2013). Dunkels (2009) som forskar om unga och internet,

bekräftar att mobbning ofta försiggår i forum utan anonymitet och dessutom känner ofta mobbare och offer varandra. Detta stödjer även Friends undersökning där 80 % av ungdomarna svarar att de vet vem som har kränkt dem (Friends Nätrapport, 2013).

En annan av de risker som tas upp i projektet EU Kids Online var överdriven eller problematisk internetanvändning. Detta inkluderade frågor om hur internet påverkar delar av deras liv negativt, såsom sömn och hälsa, familjrelationer eller känslor. 11-16 åringarna blev tillfrågade om utsträckningen av deras internetanvändning. Ca en tredjedel av de svenska barnen svarade jakande på en eller flera av dessa frågor och har upplevt problem med detta ”*ganska ofta*” eller ”*mycket ofta*” det senaste året. Snittet är något högre än EU-genomsnittet (30 %), det är dock ett fåtal som svarat att detta påverkat dem ”*mycket ofta*” på samtliga frågor. Problematiskt/överdrivet internetanvändande är alltså ganska sällsynt i Sverige (Feilitzen et al., 2011).

Inte bara överdriven/problematisk internetanvändning togs upp i EU Kids Online som en potentiell risk, utan även det innehåll och budskap webbsidor har. En del webbsidorna kan innehålla information och diskussioner kring exempelvis självmord, hur man blir mycket smal (som att vara anorektisk eller bulimisk) eller hur man gör illa sig själv. En dryg tredjedel av de internetanvändande 11-16 åringarna i Sverige har besökt webbplatser med potentiellt skadligt innehåll, vilket är klart högre än EU-genomsnittet (21 %) från samma undersökning. Ofta har samma person varit inne på mer än en av sådana webbsidor (Feilitzen et al., 2011).

Av svenska ungdomar används kommunikation på internet i synnerhet med personer de redan känner IRL. Två femtedelar av 9-16 åringarna uppger att de har letat efter nya vänner på internet det senaste året men endast en femtedel uppger att de sänt personlig information till någon de aldrig träffat IRL. Hälften av ungdomarna uppger att de lagt till kontakter i kompislistan som de aldrig träffat innan, en femtedel att de låtsats vara en annan person än vad de egentligen är i kontakt med andra människor, eller att de skickat bilder av sig själva till personer de aldrig träffat IRL. Det är något högre än EU-genomsnittet, men ytterst få gör det regelbundet (Feilitzen et al., 2011). Detta kallas i föreliggande studie för Exponering och har inte klassificerats som direkt riskfyllt beteende av forskarna i EU Kids Online. Exponering kommer ändå undersökas i den aktuella studien då det indirekt kan innebära en risk, då denna kategori handlar om integritet och utelämnande av privat information.

Av ungdomarna som var med i studien uppger 16 % att de träffat någon IRL som de lärt känna på internet, vilket var en siffra som ökade med barnets ålder. Omkring hälften av dem har då träffat någon IRL som inte hade någon anknytning till den unges liv innan de fick

kontakt på internet, dvs. det var ingen den unge kände till sedan innan. Av de ungdomar som upplevt obehag under ett sådant möte omfattar det endast 1 % av de internetanvändande barnen i Sverige och inget av barnen hade träffat någon vuxen (Feilitzen et al., 2011). Den oro som finns för möten IRL är ofta grundad i det faktum att det finns vuxna som knyter kontakter med barn och ungdomar på internet för sexuella ändamål, vilket är en av de mest omtalade riskerna på internet (Dunkels, 2009). Förövarna letar ofta upp sina offer på mötesplatser för unga. En del förövare utger sig för att vara i samma ålder som den unge, men så är inte alltid fallet. En studie av Ybarra och Mitchell (2008) visade att i nästan fyra av fem fall som lett till polisanmälan talade förövaren om sina sexuella avsikter. Förövaren letar ofta upp unga som mår dåligt för att, ibland under en lång tid, bygga upp ett förtroende som en trygg och god vuxen. Den unge utvecklar ofta ett känslomässigt beroende till förövaren som är svårt att bryta, trots övergrepp. Övergrepp kan ske i verkligheten då förövaren och offret efter en tids kontakt på internet möts. Det kan också handla om att förövaren blottar sig för den unge genom att skicka bilder eller via webbkamera, eller be den unge utföra sexuella handlingar själv framför kameran (Dunkels, 2009).

EU Kids Onlines undersökning visar att 39 % av de svenska internetanvändande 15-16 åringarna har sett sexuella bilder på internet under det senaste året och av dessa har en fjärdedel känt sig besvärad eller upprörd på grund av det de sett. Denna oro är vanligare hos flickor än hos pojkar. Av de ungdomarna svarade 17 % att de sett eller mottagit sexuella meddelanden det senaste året men endast en femtedel av de ungdomarna har blivit störda eller oroade på grund av detta (Feilitzen et al., 2011)

Ungdomar i riskzonen

Ett flertal studier visar hur psykologiska faktorer kan leda till ett ökat riskbeteende i olika sammanhang. En studie från 1998 av Collins med kollegor hade som syfte att undersöka ifall riskbeteende skiljer sig åt beroende på anknytningsstil. Fokus var 13-19 åringar och fyra kategorier av risker/problematiskt beteende undersöktes: akademisk prestation, ungdomsbrottslighet, sexuellt beteende och drogmissbruk. Resultatet visade att otryggt ambivalenta ungdomar tog mest risker samtidigt som trygga men även otryggt undvikande ungdomar tog minst risker. Resultatet kan bero på att otryggt undvikande ungdomar inte lider av depression eller har ett argt beteende i lika hög utsträckning som otryggt ambivalenta ungdomar. De gjorde även bättre ifrån sig i skolan men var samtidigt mindre sociala, hade inte lika ofta haft en kärleksrelation och tog inte lika mycket droger eller var inblandade i brottslighet. Trots att man förutspått att otryggt undvikande ungdomar borde varit involverade

i lika mycket risker, då de har mer negativa affekter än ungdomar med trygg anknytningsstil, så saknade dessa ungdomar de sociala färdigheterna som ofta är kopplat till ett risktagande. Individer med otrygg ambivalent anknytning å andra sidan, upplever och hanterar negativa emotioner på annat sätt än ungdomar med andra anknytningsmönster. Författarna jämför de otryggt ambivalenta ungdomarnas beteende med otryggt ambivalenta barn som har observerats slå mot sina vårdnadshavare i Främmandesituationen. Otryggt ambivalenta ungdomar kan istället engagera sig i problematiskt beteende som ett sätt att ge utlopp för sina arga känslor. Dessa ungdomar har i regel mer sociala färdigheter och ett behov av bekräftelse, vilket leder till en ökad inblandning i risker som är kopplade till socialt umgänge och grupstryck (Collins et al., 1998). Även när det kommer till risker att utsättas för mobbning finns det forskning med barn och ungdomar mellan 10-18 år som visar att mobbare oftare har en otrygg undvikande anknytning, medan offren i högre utsträckning har en otrygg ambivalent anknytningsstil (Kõiv, 2012).

En undersökning av Barnes, Haralson, Noll och Shenk (2013) beskriver sambandet mellan misshandel och riskbeteende på internet. En studie gjordes på 14-17 åriga flickor som alla varit offer för fysisk, sexuell misshandel eller försummelse. Författarna menar att misshandel kan störa biologisk, kognitiv, affektiv och beteendereglerande processer som har stor betydelse för att känna igen och reagera på sociala situationer och som därmed ökar risken för att utsättas på nytt. De utsatta flickorna var mer belägna att ta emot sexuella förfrågningar, att använda sig av provocerande presentationer av sig själv på internet eller att bli ofrivilligt exponerad för sexuellt innehåll på internet. EU Kids Onlines undersökning bekräftar att en tydlig riskgrupp för utsatthet på internet är de unga som även har ett riskfyllt liv IRL. De har oftare problematiska hemförhållanden eller konflikter i hemmet, i skolan eller mellan vänner. Unga som söker sig till risker eller som är oroliga, ängsliga, som för det mesta är ensamma eller de med utåtagerande beteende i form av ilska blir enligt undersökningen även oftare upprörda och tar skada av risker de kommer i kontakt med på internet (Livingstone et al., 2011). Enligt Brottsförebyggande rådet [BRÅ] är forskningen om utsatthet för sexuella kontakter på internet relativt begränsad, men den som finns pekar på att en förhöjd risk finns för de ungdomar som använder internet för att kommunicera med främmande personer eller för de ungdomar som har psykiska problem eller problem hemma. Ungdomarna kan beskrivas som ”sökare” och letar medvetet eller omedvetet efter något som känns viktigt, eller som fattas i deras liv, eg. att känna sig hörd och bekräftad, att söka spänning eller prata ut om sina problem (Shannon, 2007).

Syfte och problemformulering

Studiens syfte är att undersöka ifall ungdomars utsatthet för risker vid användning av internet ser olika ut beroende på vilken anknytningsstil de tillhör. Detta inkluderar risker de utsätter sig för själva, men även en del kränkningar som andra utsätter dem för. Studiens fokus är ungdomar i ålder 14-16 år, vilket ur ett anknytningsperspektiv är en intressant ålder då det är en tid då ungdomar får större autonomi och i större utsträckning söker stöd på annat håll än hos sina föräldrar (Broberg et. al., 2008). Målgruppen är även intressant i en tid då nästan alla ungdomar i Sverige använder internet dagligen (Feilitzen, 2011). Internet kan användas som ett redskap för att slå sig fri från sina föräldrar, och istället söka nya sociala kontakter och stöd på internet. På samma gång kan internet vara en fälla för påverkbara unga som lättare låter sig förledas.

För att kunna genomföra studien gjordes en enkätundersökning som bestod av items som mäter anknytningsstil samt risktagande på internet (se bilaga 2). Studiens syfte är att ta reda på följande fråga: är internetanvändning mer eller mindre riskfyllt för ungdomar beroende på vilken anknytningsstil de tillhör? Då tidigare forskning pekar på att ungdomar med otrygg anknytningsstil har en ökad tendens till att ta mer risker än barn med trygg anknytningsstil förväntas denna studie att få ett resultat i samma riktning. Studien förväntas få resultatet att barn med någon form av otrygg anknytningsstil tar fler risker, samt utsätts för fler risker på internet än barn med trygg anknytningsstil.

I studien undersöks ett flertal risker uppdelade i sex kategorier vilka kan sammanfattas i följande frågeställningar: (a) Finns det skillnader mellan ungdomar i utsatthet för mobbning utifrån den unges anknytningsstil? (b) Finns det en relation mellan anknytningsstil och besök av webbsidor med destruktivt innehåll? (c) Finns det en relation mellan överdriven/problematisk internetanvändning hos ungdomar och anknytningsstil? (d) Finns det en relation mellan exponering (lämna ut privat information) på internet hos ungdomar och anknytningsstil? (e) Finns det skillnader mellan ungdomar som träffar personer IRL som de tidigare endast haft kontakt med på internet, utifrån anknytningsstil? (f) Finns det skillnader mellan ungdomar som mottar meddelanden och bilder med sexuellt innehåll utifrån anknytningsstil?

Metod

Undersökningsdeltagare

87 ungdomar deltog i studien ($N=87$) varav 54 (62,1 %) flickor och 33 (37,9 %) pojkar. Deltagarna gick i årskurs åtta (48 stycken) och årskurs nio (39 stycken) och var därmed födda år 1997 eller 1998. Den ursprungliga tanken var att tillfråga skolor från olika stadsdelar i Malmö om de ville delta i undersökningen. Malmös stadsdelar skiljer sig åt i flera aspekter: socioekonomin, skolresultat och graden av arbetslöshet (Malmös väg mot, 2013). För att undvika bias pga. en homogen grupp deltagare från en och samma skola och stadsdel, tillfrågades skolor från stadens alla stadsdelar. Efter ett svagt gensvar tillfrågades även skolor utanför Malmö kommun. De slutliga undersökningsdeltagarna går på fyra olika högstadieskolor i Skåne. Intresset hos elever för att delta i studien var mycket blandat och då studien var frivillig blev svarsfrekvensen ojämn. Två skolor ligger i Malmö, i två olika stadsdelar, och hade 5 (skola nr 1) respektive 25 (skola nr 2) deltagare i studien. De två andra skolorna ligger i två andra kommuner i Skåne, med 13 (skola nr 3) respektive 44 (skola nr 4) deltagare i studien. Tre av skolorna är kommunala och skola nummer 4 är en friskola.

Material

För att göra en enkät som mäter anknytningsstil såväl som risktagande på internet användes flera redan befintliga instrument:

Anknytning. I enkätens första del användes *Attachment Style Questionnaire* som är baserat på anknytningsteori och konstruerat av Feeney, Noller och Hanrahan (1994). Den engelska versionen översattes till svenska av Tengström, Håkanson och Armelius (1996). Instrumentet består av 40 påståenden exempelvis: ”*I stort sett är jag en person som är värd att lära känna*” och ”*Att be om hjälp är att medge att man är misslyckad*”. Svarsalternativet kryssas i på en sexgradig Likertskala: *fullständigt oense, ganska oense, lite oense, instämmer lite, instämmer ganska mycket, instämmer fullständigt*. Testet är skapat för att kunna mäta anknytningsstil hos både ungdomar och vuxna, vilket passar föreliggande studie. Andra test utgår från att deltagaren haft en kärleksrelation och inriktar sig alltså för en äldre målgrupp. Efter faktoranalys så används fem konceptualiseringar som blir delskalorna i ASQ (Tengström et al., 1996) och som indikerar vilken individuell anknytningsstil personen har. Delskalan *tillit* indikerar trygg anknytning, delskalorna *distans* och *sakorientering* indikerar otrygg anknytning (inkluderas i Mary Ainsworths benämning: otrygg undvikande anknytning,

se inledning) och *bifallsbehov* samt *relationsfixering* indikerar otrygg anknytning (inkluderas i benämningen: otrygg ambivalent anknytning). Delskalan *tillit* representerar en trygghet hos sig själv och gentemot andra som gör att personer kan ha nära känslomässiga relationer. *Distans* innebär en osäkerhet och ett avståndstagande till andra människor till följd av en rädsla för nära kontakter och den ökade sårbarhet en sådan kontakt kan medföra då det innebär att öppna upp sig känslomässigt. *Sakorientering* innebär också ett avståndstagande till andra och en övertygelse om att oberoende och prestation är viktigare än närhet och relationer. *Bifallsbehov* indikerar en ängslan och osäkerhet hos sig själv, vilket resulterar i ett starkt behov av bekräftelse och acceptans hos andra. Delskalan *relationsfixering* innebär ett behov av att känna tillhörighet och trygghet hos andra och därmed ett överdrivet närmande till andra människor (Tengström et al., 1996; Feeney et al., 1994). Delskalorna är inte ömsesidigt uteslutande, man kan ha grader av olika delskalor och testet blir därmed mer nyanserat.

De fem delskalorna i föreliggande studie hade följande Alpha reliabilitet: Distans $\alpha = .80$, Tillit $\alpha = .74$, Sakorientering $\alpha = .68$, Bifall $\alpha = .72$ och Relationsfixering $\alpha = .78$. Enligt Tengström et al. (1996) har testet en god validitet och reliabilitet med hög intern konsistens mellan delskalorna, men slutsatser bör ändå dras med viss försiktighet då testet befinner sig under utveckling.

Risker. För att mäta utsatthet för risker på internet användes EU Kids Onlines undersökning (Feilitzen, 2011) som utgångspunkt. De risker som tagits upp i föreliggande studie har kategoriserats på ett liknande sätt och mätts med relevanta delar av EU Kids Onlines enkät. EU Kids Onlines studies syfte är, förutom att finna risker med internet, att få information om ungas internetvanor i stort, exempelvis vilka aktiviteter som är de vanligaste på internet. Då detta inte är relevant för föreliggande studie har följaktligen de delar som berör generella internetvanor valts bort och endast de delar som omfattar ämnet risker används oförändrade. Det finns ett flertal test som mäter specifika riskbeteenden på internet. EU Kids Onlines undersökning och enkät lämpar sig bra att användas i föreliggande studie, då den använder delar av befintliga test men har även skapat egna item, och omfattar därmed ett brett omfång av risker som ungdomar kan utsättas för på internet. Då det är ett europeiskt forskningsprojekt med Sverige som ett av de deltagande länderna fanns enkäten redan översatt till svenska. Den var dessutom testad och anpassad till en ung målgrupp i åldern 11-16 år vilket åldersmässigt stämmer överens med den aktuella studien vars deltagare är 14-16 år. Känsliga eller privata frågor hade neutrala svarsalternativ såsom "vet inte" och "vill inte svara" där respondenten inte blir tvingad att ta ställning i frågan.

Sammanlagt användes 51 item uppdelade i sex kategorier: *Mobbning*, *Webbsidor med destruktivt innehåll*, *Problematisk/överdriven internetanvändning*, *Exponering*, *Möten IRL* samt *Sexuella meddelanden*. För varje kategori fanns en huvudfråga som alla respondenter svarade på för att reda på om ungdomen varit utsatt för just denna risk, men även ett antal följdfrågor som respondenterna endast svarade på ifall de svarat jakande på huvudfrågan. Antalet items som analyseras och diskuteras i föreliggande studie har reducerats till huvudfrågorna som är de mest relevanta för studien och de frågor som har högst svarsfrekvens. Resultatet för några följdfrågor visas även men endast i beskrivande statistik då de har för liten svarsfrekvens. Exempel på frågor är: ”*har någon uppträtt på det här sårande eller elaka sättet mot dig under det senaste året?*” och ”*har du någonsin träffat någon öga mot öga, som du först lärde känna på internet på det här sättet?*” Nedan följer en kort sammanfattning av de olika riskkategorierna, ursprunglig källa till de kategorier EU Kids Online inte skapat själva, samt vilka typer av variabler de är.

Mobbning: inkluderar frågor om någon har bettet sig på ett sårande eller elakt sätt mot den unge under det senaste året. Om det har hänt öga mot öga, på internet eller bådadera. Då ”mobbing” brukar definieras som något som händer upprepade gånger användes inte det begreppet i undersökningen. Istället gavs en förklaring för vad som menas med sårande och elakt beteende. Variabeln är kategorisk.

Webbsidor med destruktivt innehåll: inkluderar frågor om den unge har besökt webbsidor med destruktivt innehåll såsom information eller värderingar som kan vara skadliga för unga. Exempel på innehåll är olika sätt att skada sig själv, att begå självmord eller olika sätt att bli mycket smal (som att vara anorektisk eller bulimisk). Detta handlar om icke-institutionella webbsidor som skapas av individer och grupper, vars innehåll mycket är skapat av användarna (Livingstone et al., 2011). Sammanlagt var det fem olika items och för varje webbsida en ungdom besökt tilldelades denne ett poäng. Alla item adderades och de ungdomar som besökt ett flertal webbsidor med destruktivt innehåll fick således ett högre sammanlagt värde. Variabeln är kontinuerlig och hade i denna studie ett Alpha reliabilitet på $\alpha = .80$.

Problematisk/överdriven internetanvändning: frågor exempelvis om hur ofta ungdomen känt sig oroad över att inte kunna vara på internet eller om denne försökt att tillbringa mindre tid på internet. Även här adderades fem items och ett medelvärde räknades ut. De ungdomar som uppgav att deras liv ofta överensstämde med påståendena fick ett högre medelvärde. Variabeln är kontinuerlig och hade i denna studie en Alpha reliabilitet på $\alpha = .82$.

Ursprungligt test kommer från Šmahel, Vondráčková, Blinka, and Godoy-Etcheverry (2009; 5 items, $\alpha = .77$).

Exponering: inkluderar fem item som berör integritet och information ungdomar delar med sig av till människor de aldrig träffat IRL. Frågorna handlar exempelvis om hur ofta den unge har skickat personlig information eller låtsas vara en annan slags person på internet än vad de egentligen är. Denna kategori har forskarna i projektet EU Kids Online inte klassificerat som direkt riskfyllt beteende, men har ändå tagits med i den aktuella studien då den berör utelämnande av privat information som indirekt kan vara riskabelt. Frågorna adderades och ett medelvärde räknades ut för varje deltagare. Ju oftare respondenten har gjort något av påståendena desto högre poäng erhåller den. Variabeln är kontinuerlig och hade i föreliggande studie en Alpha reliabilitet på $\alpha = .87$. Ursprungligt test kommer från The UK Children Go Online survey (Livingstone & Helsper, 2010).

Möten IRL: i samma kategori fanns frågor om ungdomen letar efter nya vänner på internet eller om ungdomen träffat någon IRL som denne först lärt känna på internet. Begreppet IRL användes inte i enkäten utan istället begreppet "öga mot öga" tillsammans med en tydlig förklaring vad begreppet innebär. Variabeln är kategorisk.

Sexuella meddelanden eller bilder: inkluderar frågor om ungdomen tagit emot sexuella meddelanden på internet under det senaste året i form av bilder, videos eller ord. Även denna fråga är kategorisk.

Social Önskvärdhet. Social önskvärdhet innebär att respondenter i en undersökning inte svarar sanningsenligt, utan svarar på ett sätt som de tror är önskvärt av andra. Respondenten svarar då på ett sätt som är fördelaktigt för sin egen del, vilken skapar en potentiell felkälla i självskattningsformulär (Paulhus 1991). För att undvika bias i form av social önskvärdhet blandades ASQ-testet med 10 item från en kortversion av Marlowe-Crownes *Social Desirability Scale (SDS)* från 1960. Testet innehåller items som exempelvis: "Jag har aldrig starkt ogillat någon" eller "Jag blir ibland sur när jag inte får min vilja igenom". Respondenten svarar om påståendet är sant eller falskt och ett medelvärde räknas sedan ut. Kortversionen är utformad av Stahan och Gerbasi (1972) och är ämnad att användas i studier med begränsad tid då ett test med färre items är nödvändigt. Testet ska enligt Strahan och Gerbasi ha god reliabilitet. Trots detta hade testet i föreliggande studie en Alpha reliabilitet på $\alpha = .46$, vilket räknas som låg intern konsistens och testet är därför inte tillförlitligt. Värdena har dubbelkollats mot "Alpha if item deleted", men att ta bort en item skulle inte öka reliabilitet nämnvärt.

Procedur

Innan undersökningen inleddes gjorde fyra personer enkäten och gav sina synpunkter angående tidsaspekt, antal frågor, frågornas begriplighet och lämplighet. Viktigt att nämna är att detta var ett sätt att fråga personer i olika åldrar och med olika bakgrund och sysselsättning, få feedback och tankar kring enkäten som kan användas till förändring och förbättring. Det var följaktligen inte personer i samma ålder som undersökningsdeltagarna som gjorde detta.

Till en början kontaktades främst rektorer, men även kuratorer eller skolsköterskor på de största högstadieskolorna i respektive stadsdel i Malmö via mejl. Vid dåligt gensvar kontaktades fler skolor och sammantaget har i princip samtliga högstadieskolor i Malmö kontaktats. Efter genomförande av enkätundersökningen vid Skola 1 och 2 fattades fortfarande deltagare för att resultatet skulle vara tillförlitligt. Fler skolor i Skåne-regionen kontaktades då varav skola 3 och 4 ställde upp. Därmed gjordes ett bekvämlighetsurval och alla klasser som hade tid att medverka fick delta.

Då samtliga elever är under 18 år krävdes ett godkännande från målsman om att eleven fick delta i studien. Klassföreståndaren delade ut medgivandeblanketter (se bilaga 1) med information om vem testledare/författare och handledare är, vilket ämne frågorna berör samt syftet att uppmärksamma om vissa grupper är mer utsatta eller tar fler risker på internet än andra. Blanketten innehöll även information om att deltagarna är anonyma. De elever som fick en underskrift tog med sig blanketten tillbaka till läraren och kunde därmed delta i studien. Majoriteten av eleverna i skola 1, 2 och 4 gjorde enkäten i pappersformat som delades ut av testledaren. De fick återigen muntlig information om studiens syfte, anonymitet och frivillighet (att de när som helst kan avbryta deltagandet) och förklaring av vissa svåra ord. Eleverna i skola 3 gjorde enkäten via en länk på internet och skolan administrerade följaktligen enkäten på egen hand. Den muntliga information som gavs eleverna var förhållandevis kortfattad för att behålla en neutral inställning till studien och för att undvika diskussioner kring enkätens syfte elever emellan, som kunde påverka resultatet. Eleverna satt åtskilt för att fylla i enkäten som tog mellan 20 och 35 minuter. I stort sett alla elever, som blivit ombudda att inte prata med varandra under tiden de gjorde undersökningen, respekterade detta. När de var färdiga lämnade eleven klassrummet eller satt tyst och väntade på att de andra skulle göra klart. Skriftlig, kortfattad information om risker på internet och hur man kan gå till väga om man blivit utsatt för brott eller kränkningar på internet, gavs till läraren för att hängas upp i klassrummet där elever kunde ta del av det efter att de medverkat i undersökningen. Resultatet analyserades i IBM SPSS Statistics 20.

Resultat

För att kontrollera variablerna samt få en överblick av data genomfördes inledningsvis en deskriptiv analys. Då undersökningen består av både kontinuerliga och kategoriska variabler, gjordes först en analys av de kontinuerliga variablerna för att beräkna medelvärde och standardavvikelse (Tabell 1). Därefter gjordes en deskriptiv analys av de kategoriska variablerna för att beräkna svarsfrekvens och valid procent hos respektive variabel (Tabell 2).

Tabell 1

Deskriptiva data, kontinuerliga variabler

Variabler	N	Minimum	Maximum	M	SD
<i>Anknytningsegenskaper</i>					
ASQ Distans	87	1.80	5.60	3.40	.91
ASQ Tillit	87	2.50	6.00	4.53	.77
ASQ Sakorientering	87	1.14	5.43	2.74	.87
ASQ Bifall	87	1.40	5.29	3.38	.96
ASQ Relationsfixering	87	1.50	5.63	3.39	.94
<i>Risker</i>					
Internetberoende	84	1.00	4.00	1.82	.71
Exponering	84	.00	3.25	1.30	.55
Destruktiva Websidor	80	.00	5.00	1.55	1.57
Internetberoende	84	1.00	4.00	1.82	.71

Not. ASQ, Attachment Style Questionnaire.

Tabell 2

Kategoriska variabler risker: Deskriptiva data

Variabler	Frekvens	Valid % Ja	Frekvens	Valid % Nej	Total
	Ja		Nej		Frekvens
Utsatthet för mobbning	18	21,4	52	61,9	84
Vid utsatthet för mobbning: har det skett på internet?	10	41,7	14	58,3	24
Kontakt med främlingar över internet	42	49,4	40	47,1	85
Vid kontakt, har ett möte skett IRL?	17	37,8	26	57,8	45
Mottagande av sexuella meddelanden och bilder	27	31,8	50	58,8	85

I nästa steg undersöktes huruvida det finns en relation mellan ett risktagande beteende på internet eller erfarenheter som bedöms som potentiellt riskfyllda och olika anknytningsrelaterade variabler. Pearson's product-moment correlation coefficient användes för att undersöka sambandet mellan anknytningsstilarna: distans, tillit, bifall, relationsfixering, sakorientering och de variabler som mäter risker: problematisk/överdriven internetanvändning, exponering, samt besök av webbsidor med destruktivt innehåll (Tabell 3).

Tabell 3

Pearson Product-moment korrelationer mellan kontinuerliga variabler

Variabler		1	2	3	4	5	6	7
1. Problematisk/överdriven användning	<i>r</i>							
2. Exponering	<i>r</i>	-.024						
3. Destruktiva Webbsidor	<i>r</i>	.430**	.248*					
4. ASQ Distans	<i>r</i>	.214	.186	.210				
5. ASQ Tillit	<i>r</i>	-.256*	-.223*	-.106	-.489**			
6. ASQ Sakorientering	<i>r</i>	.360**	.141	.188	.394**	-.090		
7. ASQ Bifall	<i>r</i>	.322**	-.014	.107	.352**	-.260*	.275**	
8. ASQ Relationsfixering	<i>r</i>	.437**	.094	.254*	.460**	-.331**	.302**	.629**

Not. ASQ, Attachment Style Questionnaire. *r* = Pearson's correlation.

* $p < .05$, ** $p < .01$ (2-tailed).

Problematisk/överdriven internetanvändning

Det finns ett svagt negativt samband mellan problematisk/överdriven internetanvändning och tillit, ett medelstarkt samband till sakorientering, ett medelstarkt samband till bifall, ett medelstarkt samband till relationsfixering och ett svagt icke signifikant samband till distans. Detta innebär att individer med högt värde i tillit som indikerar en trygg anknytning, inte använder internet på ett problematiskt/överdrivet sätt i lika högutsträckning som individer med högt värde i de andra anknytningsdimensionerna. Detta gäller i synnerhet bifall och relationsfixering som indikerar en otrygg ambivalent anknytning.

Exponering

För variabeln exponering fanns endast en signifikant korrelation: en svag negativ korrelation mellan exponering och tillit. Det fanns även svaga positiva korrelationer mellan exponering och distans och sakorientering, men de var inte signifikanta. Resultatet går i samma riktning som tidigare kategori, dvs. att individer med en höga värden i tillit som indikerar en trygg anknytning, inte exponerar sig på internet i lika hög grad som individer med höga värden i andra dimensioner som förknippas med otrygg anknytning. Detta gäller i synnerhet distans och sakorientering som förknippas med otrygg undvikande anknytning. Resultatet är dock svagt och i flera fall inte signifikant vilket gör att det är svårt att dra säkra slutsatser.

Webbsidor med destruktivt innehåll

Även för variabeln destruktiva webbsidor fanns en signifikant korrelation: en svag positiv korrelation mellan webbsidor och relationsfixering. Det fanns även svaga relationer mellan destruktiva webbsidor och tillit (negativ), distans, sakorientering och bifall, men de var inte signifikanta. Resultatet visar att individer med högre värden i relationsfixering som indikerar en otrygg ambivalent anknytning oftare besöker webbsidor med destruktivt innehåll. Även här visar resultatet att ungdomar med högre värden i tillit inte besöker dessa webbsidor i samma utsträckning som övriga individer. Återigen går det inte att dra några säkra slutsatser då alla korrelationer förutom webbsidor-relationsfixering var ickesignifikanta.

Mobbning

I nästa steg gjordes flera tvåvägs variansanalyser, ANOVA. Dessa genomfördes för att undersöka om utsatta och icke utsatta för mobbning beskriver sig själva olika på de olika anknytningsstilrelaterade variablerna, och om kön är av betydelse i detta sammanhang. Den oberoende variabeln mobbning bestod från början av fyra nivåer: "ja", "nej", "vet inte" och "vill inte svara." Då grupperna "vet inte" och "vill inte svara" var små togs beslutet att inte räkna med de grupperna och istället fokusera på svarsalternativen "ja" och "nej" vilka tydligare indikerar förekomsten av mobbning. Ett annat skäl till att inte räkna med de två svarsalternativen är att de är svåra att tyda och förekomsten av mobbning framkommer inte. Genom att ta bort de två svarsalternativen ökar även signifikansen för uträkningarna. De oberoende variablerna var mobbning (ja, nej) och kön (pojke, flicka). Den beroende variabeln var en anknytningskategori i taget. För att räkna ut hur mycket medelvärdena skiljer sig åt mellan grupperna, eller hur mycket av den totala variansen i beroende variabeln som går att förutsäga beroende på nivåerna i den oberoende variabeln (Pallant, 2013), användes eta

squared för att beräkna effektstorlek. Effektstorleken klassificerades utifrån Cohen's (1988) riktlinjer.

Distans: Det finns ingen signifikant interaktionseffekt mellan kön och mobbning, $F_{(1, 66)} = .24, p = .63$. Däremot finns en signifikant huvudeffekt av mobbning, $F_{(1, 66)} = 7.53, p = .008$, med en relativt stor effektstorlek (partial eta squared .102). Den grupp som blivit utsatt för mobbning har ett högre värde på distans. Det fanns ingen statistisk signifikant huvudeffekt för kön, $F_{(1, 66)} = .18, p = .68$.

Tillit: Det finns ingen signifikant interaktionseffekt mellan kön och mobbning, $F_{(1, 66)} = .18, p = .67$. Det finns en signifikant huvudeffekt av mobbning, $F_{(1, 66)} = 5.72, p = .02$, med en medelstor effektstorlek (partial eta squared .08) Den grupp som blivit utsatt för mobbning har ett lägre värde på tillit. Det fanns ingen statistisk signifikant huvudeffekt av kön, $F_{(1, 66)} = .001, p = .97$.

Bifall: Det finns ingen signifikant interaktionseffekt mellan kön och mobbning, $F_{(1, 66)} = 1.19, p = .28$. Det finns ingen signifikant huvudeffekt av mobbning, $F_{(1, 66)} = 2.13, p = .15$. Det finns en signifikant huvudeffekt av kön, $F_{(1, 66)} = 6.35, p = .014$, med en medelstor effektstorlek (partial eta squared .09).

Relationsfixering: Det finns ingen signifikant interaktionseffekt mellan mobbning och kön, $F_{(1, 66)} = 1.79, p = .19$. Det finns däremot en huvudeffekt av mobbning, $F_{(1, 66)} = 26.97, p = .00$, med en effektstorlek på .29. Den grupp som blivit utsatt för mobbning har ett högre värde på relationsfixering. Det fanns ingen signifikant huvudeffekt av kön, $F_{(1, 66)} = .62, p = .43$.

Sakorientering: Det finns ingen signifikant interaktionseffekt mellan mobbning och kön, $F_{(1, 66)} = .002, p = .97$. Det finns ingen huvudeffekt av mobbning, $F_{(1, 66)} = 1.18, p = .28$. Det finns inte heller någon huvudeffekt av kön, $F_{(1, 66)} = 2.22, p = .14$.

Mobbning specifikt på internet. Antalet ungdomar som uppger att de blivit utsatta för mobbning (eller annan kränkande behandling) var 24 stycken (27,6%). Av de ungdomarna uppger 10 (11,5%) att de blivit mobbade specifikt på internet. 41,7 % av ungdomarna som blivit utsatta för mobbning har alltså råkat ut för detta på internet (Tabell 2). Variabeln som visar utsatthet för mobbning på internet bedöms inte ha tillräckligt många deltagare för att redovisa resultatet på annat sätt än i procent, och därför gjordes ingen variansanalys.

Möten IRL

Två frågor som ställdes till deltagarna var: om de haft kontakt med någon på internet som de inte känner eller har träffat IRL; om de träffat någon IRL som de först lärt känna på internet. Ungdomar som uppgivit att de haft kontakt med någon som de inte känner sedan tidigare var 42 stycken (49.4 %) och 17 (37.8 %) av de ungdomarna som haft sådana kontakter uppgav att de även träffat någon IRL som de lärt känna på internet. Fokus valdes att läggas på den senare gruppen då det inte är lika vanligt bland ungdomar att träffa någon i verkligheten som de lärt känna på internet som att endast chatta med personer. Även om möten med personer IRL som unga lärt känna på internet i de allra flesta fall går bra (Feilitzen, 2011) så utsätter de sig dock för en viss fara (Dunkels, 2009), och kopplingen till anknytning hade därför varit intressant att undersöka. En envägs- mellangrupps ANOVA genomfördes därför för att undersöka huruvida det finns skillnader i anknytning mellan ungdomar som väljer, eller inte väljer att träffa personer IRL som de inte träffat tidigare och lärt känna på internet. Även i detta fall togs svarsalternativen ”vet inte” och ”vill inte svara” bort då de inte går att tolka och därmed inte är lika relevanta för undersökningen. Inga signifikanta skillnader påträffades mellan gruppen som träffat personer från internet IRL och gruppen som inte gjort det, med hänsyn till anknytning (Tabell 4).

Tabell 4: Envägs ANOVA: Anknytningsstilar, ASQ med Möten IRL, svarsalternativ ”vet inte” och ”vill inte svara” borttaget.

	df	MS	F	p
ASQ Distans	1, 42	.82	1.08	.31
ASQ Tillit	1, 42	.01	.03	.87
ASQ Sakorientering	1, 42	.96	1.17	.29
ASQ Bifall	1, 42	.35	.42	.52
ASQ Relationsfixering	1, 42	.05	.08	.78

Not. ASQ, Attachment Style Questionnaire.

Meddelanden med sexuellt innehåll

I enkäten ställdes frågan till deltagarna huruvida de under det senaste året sett eller tagit emot meddelanden med sexuellt innehåll. En envägs- mellangrupps ANOVA genomfördes för att undersöka om det finns skillnader i anknytningsstil mellan ungdomar som uppger att de har tagit emot meddelanden med sådant innehåll eller ungdomar som uppger att de inte har gjort det. Även i detta fall togs svarsalternativen ”vet inte” och ”vill inte svara” bort då de inte går

att tolka och därmed inte är lika relevanta för undersökningen. Inga signifikanta skillnader fanns, med hänsyn till anknytning, mellan grupperna som tagit emot samt inte tagit emot sexuella meddelanden (Tabell 5).

Tabell 5: Envägs ANOVA: Anknytningsstilar, ASQ med Sexuella meddelanden, svarsalternativ "vet inte" och "vill inte svara" borttaget.

	df	MS	F	p
ASQ Distans	1, 76	.12	.14	.71
ASQ Tillit	1, 76	.001	.002	.97
ASQ Sakorientering	1, 76	.00	.00	.99
ASQ Bifall	1, 76	.001	.001	.98
ASQ Relationsfixering	1, 76	.28	.34	.56

Not. ASQ, Attachment Style Questionnaire.

Diskussion

Syftet med den aktuella studien var att undersöka huruvida det finns en relation mellan den anknytningsstil ungdomar tillhör och de risker de tar eller blir utsatta för på internet. Som ovan nämnts har tidigare forskning visat att det finns kopplingar mellan ett ökat risktagande i diverse sammanhang och en otrygg anknytningsstil, men specifik information kring huruvida detta gäller även användning av internet har saknats. Resultatet i denna studie förväntades ligga i linje med tidigare forskning, att ungdomar med otrygg anknytning medvetet eller omedvetet söker sig till fler risker och utsätts för fler risker således även på internet. Riskerna har undersökts i sex olika kategorier och visat sig ha ett varierat resultat.

Problematiskt/överdriven internetanvändning, Exponering och Webbsidor med destruktivt innehåll

Resultatet visar tydliga samband mellan problematiskt/överdriven internetanvändning och alla dimensioner som beskriver anknytningsstil. Det varierar i styrka men går i den linje som förväntats. Högre värden i anknytningsstilen tillit (vilket innebär att individen känner en trygghet i sig själv och har en god känslomässig självreglering) förknippas med minst användning av internet på ett problematiskt/överdrivet sätt. De individer med höga värden i övriga anknytningsstilar har i högre utsträckning ett beteende som påvisar ett problematiskt eller överdrivet användande av internet. Detta gäller i synnerhet individer med ett högt värde i anknytningsdimensionerna relationsfixering och bifall som associeras med en otrygg ambivalent anknytning. Resultatet stämmer överens med förväntningarna och hypotesen att ungdomar med otrygg anknytning utsätter sig för mer risker. Detta ligger även i linje med tidigare forskning som visar att unga med otrygg ambivalent anknytning tar mer icke internetrelaterade risker jämfört med andra ungdomar (Collins et al., 1998).

Det är lätt att få uppfattningen att unga med otrygg undvikande anknytning, som inte anses ha lika god social förmåga (Collins et al., 1998), borde tillbringa mer tid framför datorn (där de slipper direktkontakt) och därmed ha ett högre värde på problematiskt/överdriven internetanvändning. Som resultatet i den aktuella studien visar stämmer inte detta eftersom otryggt ambivalenta som i litteraturen beskrivs (Collins et al., 1998) som mer socialt kapabla, som oftare är involverade i kärleksrelationer, som är mer mottagliga för gruppträck och oftare tar icke internetrelaterade risker är de som istället fått högst värde i denna riskkategori. Viktigt att uppmärksamma här är att det inte framgår i undersökningen *vad* ungdomarna faktiskt gör på internet, utan istället deras uppfattning om hur internetanvändningen påverkar dem. Det

finns en möjlighet att unga, beroende på anknytningsstil, har olika intressen vad gäller användningen av internet och att otryggt ambivalenta ungdomar använder det som ett redskap för exempelvis sociala kontakter. Detta får dock framtida forskning påvisa.

Precis som i rapporten *Hur Farligt är Internet?* (Feilitzen et al., 2011) så är det endast ett fåtal barn som har fått ett högt värde på *samtliga items* i variabeln problematisk/överdriven internetanvändning i den föreliggande studien. Även om resultatet visar att individer beroende på anknytning är mer belägna att använda internet på ett problematiskt/överdrivet sätt, vilket är viktigt att uppmärksamma, så bör resultatet tolkas i sitt sammanhang då mycket allvarlig problematisk/överdriven användning är relativt sällsynt i Sverige.

Enligt EU Kids Onlines undersökning är det få svenska internetanvändande ungdomar som regelbundet exponerar sig på internet, men siffran blir högre när det kommer till vad de gjort under det senaste året. Exempelvis uppger två femtedelar att de har letat efter nya vänner på internet och en femtedel har låtsas att de är en annan person än vad de egentligen är eller skickat bilder på sig själv till någon de aldrig träffat IRL (Feilitzen et al., 2011) För kategorin Exponering så är resultatet i föreliggande studie i linje med hypotesen men dock mycket svagt och det är därför svårt att dra slutsatser. En svag negativ korrelation med tillit, som signalerar en trygg anknytning, skulle kunna tolkas som att ungdomar med en trygg anknytning inte exponerar sig lika mycket på internet. Dimensionerna sakorientering och distans, som indikerar otrygg undvikande anknytning, visade starkast positivt samband med exponering för risker på internet. Korrelationerna är dock svaga och endast korrelationen med tillit är signifikant vilket gör att inga säkra slutsatser kan dras. Resultatet går dock i linje med Brottsförebyggande rådets rapport (Shannon, 2007) som visar att en förhöjd risk finns för bland annat de ungdomar som har mycket kontakter med personer de inte träffat IRL, eller för de som har psykiska problem eller problem hemma (där ofta unga med otrygg anknytning är överrepresenterade). Resultatet stämmer inte överens med studien av Collins med kollegor, (1998) som påvisade att otryggt ambivalenta ungdomar uppges ta mer risker IRL. Det kan ha att göra med att otryggt undvikande unga som har högre nivåer av negativa affekter, men som inte bedöms ha lika god social förmåga som andra ungdomar, i högre grad exponerar sig på internet. Där finns möjligheten att vara social och leta efter likasinnade utan att behöva ha direktkontakt IRL. Otrygga ungdomar saknar oftare tilltro till föräldrarnas förmåga att hjälpa dem (Broberg et al., 2008) vilket kan vara ytterligare en anledning till att de ungdomarna i högre grad söker vänner på internet och delar med sig av personlig information.

Resultatet för kategorin Destruktiva webbsidor går i linje med hypotesen att unga med otrygg anknytning i högre utsträckning besöker webbsidor med destruktivt innehåll. Exempel

på destruktiva webbsidor är de med information och budskap om exempelvis självmord, hur man blir smalare, eller sätt att göra illa sig själv. Det finns dock bara ett signifikant samband: mellan destruktiva webbsidor och dimensionen relationsfixering, som indikerar otrygg ambivalent anknytning. Det fanns även svaga icke signifikanta korrelationer mellan destruktiva webbsidor och den anknytningsrelaterade dimensionen tillit (negativ) som indikerar trygg anknytning, dimensionerna distans och sakorientering, som indikerar otrygg undvikande anknytning och bifall som indikerar en otrygg ambivalent anknytning. Resultatet visar alltså att individer med högre värde i relationsfixering, som indikerar otrygg ambivalent anknytning och vars anknytningsstil förknippas med ett överinvolverat närmande till andra för att känna tillhörighet och trygghet, oftare söker sig till den här typen av webbsidor. Dessa ungdomar hanterar sina negativa emotioner genom att söka sig till risker och är mer lättpåverkade av grupstryck (Collins et al., 1998). Möjligtvis kan detta vara ett sätt att känna stöd och hitta likasinnade personer på internet, då otryggt anknutna unga ofta inte känner samma stöd hemifrån och från föräldern (Broberg et al., 2008). Enligt Broberg med kollegor (2008) är otrygg anknytning en riskfaktor för sämre självkänsla och självskadebeteenden, och otryggt ambivalenta utvecklar oftare ångeststörningar. Detta kan vara en anledning till att de oftare söker sig till webbsidor med ett innehåll som räknas som destruktivt och potentiellt skadligt. De andra kopplingarna som finns mellan anknytningsmönster och destruktiva webbsidor stämmer överens med hypotesen men inga slutsatser kan dras då de inte är signifikanta.

Mobbning

En omfattande debatt kring nätmobbning har pågått i Sverige det senaste året och enligt Friends (Friends nätrapport, 2013) har nära hälften 12-16 åringarna upplevt kränkande behandling på internet eller i mobilen. I föreliggande studie uppger 24 ungdomar (27,6 %) att de blivit utsatta för mobbning eller annan kränkande behandling, varav tio (11,5 %) uppger att det har hänt dem på internet. Tio respondenter bedöms inte vara tillräckligt för att göra en variansanalys, och därför redovisas resultatet endast i procent. Istället gjordes beräkningar för att se om det finns skillnader i anknytning hos dem som har blivit utsatta för mobbning även IRL (24 ungdomar). Resultatet visar att man utifrån anknytning kan identifiera grupper i riskzonen och att det stämmer överens med hypotesen att ungdomar med otrygg anknytning oftare blir utsatta för mobbning. I flera fall syns tydliga skillnader i anknytning mellan de som blivit utsatta för mobbning och de som inte blivit utsatta. De ungdomar som blivit utsatta för mobbning har högre värden i anknytningsdimensionerna distans, bifall och relationsfixering

som alla indikerar otrygga anknytningsstilar. Distans och bifall hade medelstora effektstorlekar, vars värde visar hur mycket av variansen i anknytningen som går att förutsäga beroende på nivåerna i den oberoende variabeln, dvs. om personen varit utsatt för mobbning eller inte. Relationsfixering, i sin tur, hade en mycket stor effektstorlek. Resultatet visar alltså tydligt att de ungdomar med höga värden i de anknytningsrelaterade dimensionerna som indikerar otrygg ambivalent anknytning är tydligt överrepresenterade när det kommer till utsatthet för mobbning. De unga med högre värde i tillit uppger att de mer sällan blir mobbade.

Ingen interaktionseffekt mellan kön och mobbning fanns för någon anknytningsstil, vilket visar att om en individ varit utsatt för mobbning eller ej, beror inte på ifall denne är en flicka eller pojke. I de allra flesta fall fanns även en huvudeffekt av mobbning vilket indikerar att det finns skillnader i anknytningsstil beroende på om respondenten var utsatt för mobbning eller ej. Sammanfattningsvis visar resultatet att dimensionen distans, som associeras med otrygg undvikande anknytning och i synnerhet relationsfixering som förknippas med otrygg ambivalent anknytning har ett starkare samband till utsatthet för mobbning. Resultatet går i linje med Kristi Koivs (2012) resultat som visar att otryggt ambivalenta unga är överrepresenterade i utsatthet för mobbning.

Möten IRL och meddelanden med sexuellt Innehåll

I den aktuella studien uppger 42 ungdomar (49.5%) att de haft kontakt med personer på internet som de inte haft någon anknytning till innan eller som de aldrig träffat IRL. Då detta är relativt vanligt bland unga idag lades istället fokus på den grupp som tar steget längre och träffar personer IRL som de endast haft kontakt med innan på internet, vilket var en grupp på 17 personer. De allra flesta möten IRL går bra och endast 1 % av ungdomarna uppger att något har hänt under ett sådant möte som har lett till obehag (Feilitzen et al., 2011). Trots detta innebär dessa möten en viss risk och det finns en stor oro som enligt Dunkels beror på att det finns förövare som tar kontakt med barn och unga för sexuella ändamål. Enligt BRÅ finns det en ökad risk för de unga som har problematiska hemförhållanden eller psykiska problem, då de oftare söker efter något meningsfullt, stöd och bekräftelse vilket gör dem mer mottagliga för den sortens kontakter. Ur anknytningssynpunkt hade resultatet varit intressant då samma egenskaper finns mer eller mindre representerade i de olika anknytningsstilarna. Hypotesen är att unga med otrygg anknytning, som enligt Broberg med kollegor (2008) överlag har sämre självkänsla, saknar tilltro till föräldrar, har ett högre utåtagerande eller självskadebeteende, oftare bestämmer träff med personer de inte känner sedan innan eller har

träffat IRL. Inga signifikanta skillnader påträffades, vilket kan bero på att det var färre respondenter i varje grupp jämfört med de övriga riskkategorierna och att grupperna därför blev för små.

I den aktuella studiens enkät ställdes frågan till deltagarna huruvida de under det senaste året sett eller tagit emot meddelanden med sexuellt innehåll. Enligt rapporten *Hur farligt är internet?* (Feilitzen et al., 2011) har 39 % av de svenska internetanvändande ungdomarna sett sexuella bilder på internet det senaste året och 17 % har sett eller tagit emot sexuella meddelanden. Ca en fjärdedel har blivit upprörda eller oroade över detta. Även här var hypotesen att ungdomar med otrygg anknytning har sett och tagit emot fler sådana meddelanden. Som stöd finns forskning som visar att flickor som råkat ut för misshandel, och vars affektiva och beteendereglerande processer har blivit påverkade, är mer belägna att ta emot sexuella förfrågningar och bli ofrivilligt exponerade för sexuellt innehåll på internet (Barnes et al., 2013). Då känsloreglering och nivån av negativa affekter skiljer sig åt även beroende på anknytningsstil förutspåddes ett signifikant resultat. Dock fanns inga signifikanta skillnader, med hänsyn till anknytning, mellan grupperna. Detta kan bero på att frågan är utformad på ett sätt där respondenten har en passiv roll, dvs. får meddelanden skickade *till* sig utan att själv nödvändigtvis varit deltagande i en föregående interaktion. Hade frågan istället berört den unges egna aktiviteter, eller den unges känslomässiga påverkan vid mottagande av sexuella meddelanden hade kanske resultatet sett annorlunda ut. Möjligtvis är det de unga som mest finner sådana meddelanden oroväckande eller stötande som även kommer ihåg, och därmed rapporterar mottagandet i högre utsträckning. En annan anledning till att Barnes med kollegors (2013) resultat inte kunde replikeras kan bero på att den undersökningen, till skillnad mot föreliggande, endast utfördes på flickor.

Metodologiska funderingar och förslag på framtida forskning

Då studiens mål är att undersöka sambandet mellan anknytning och ett brett omfång av internetrelaterade risker var valet av enkätundersökning lämpligt då det går att få information om ett stort antal variabler. ASQ är anpassad för att mäta anknytningsstilen hos ungdomar i föreliggande studies målgrupp och förutsätter inte att respondenten har erfarenhet av en kärleksrelation (Feeney et al., 1994). Även den del av enkäten som mäter risker, som är framtagen av EU Kids Online (Livingstone et al. 2011), är utformad efter den i föreliggande studien relevanta åldern, och båda testen är prövade på målgruppen. Enkäten var könsneutral, dvs. items och förklaringar var skriftligen utformade på ett sätt som ska passa både flickor och pojkar, med könsneutrala ord och items som inte underförstått handlar om specifikt män eller

kvinnor. Enkäten var även utformad så att känsliga frågor hade neutrala svarsalternativ där respondenten inte behövde ta ställning.

Trots välvalda frågeformulär fanns även metodologiska brister i studien. Enligt Olsson och Sörensen (2007) innebär validitet i en studie att man undersöker det som faktiskt är avsett att undersöka, vilket ger studien giltighet. Två av de deltagande skolorna är belägna i Malmö och två skolor är belägna i mindre orter i Skåne, vilket kan medföra demografiska skillnader i urvalet som kan ha påverkat resultatet. Trots att skolorna som deltog i studien försäkrade en bredd representation av olika demografiska egenskaper för de deltagande ungdomarna, var deltagandet begränsat av logistiska och praktiska skäl: samtliga klasser på varje skola kunde inte delta i undersökningen och de klasser som hade tid och intresse deltog istället. I dessa klasser informerades alla elever om undersökningen, men trots detta blev det externa bortfallet stort. Detta medför en risk att en viss grupp av elever som genomförde studien var överrepresenterade. Exempelvis de med ett eget intresse för studien, eller de som tar skolan och de undersökningar som genomförs i samråd med skolan, på största allvar. Detta är av stor vikt då även skolprestation enligt forskning har en koppling till anknytning, och elever med otrygg-ambivalent anknytning oftare har lägre skolresultat (Collins et al., 1998). Om det är så att de elever som med fri vilja deltog i undersökningen är samma elever som även annars är delaktiga och har lättare för sig i skolan, kan det betyda att en viss anknytningsstil blir överrepresenterad i urvalet. Här går inte att dra några slutsatser, men resonemanget kan fortfarande vara viktigt att ha i åtanke. Sammanfattningsvis medför detta att resultatet i föreliggande studie med viss osäkerhet representerar målgruppen, och är därför svårt att generalisera på andra grupper samt har låg extern validitet.

Reliabilitet innebär på vilket sätt en undersökning går till, och vid upprepade mätningar med samma instrument ska resultatet bli detsamma (Olsson & Sörensen, 2007). Reliabiliteten i föreliggande studie kan ha påverkats av att respondenternas förutsättningar inte var desamma på varje skola, och det är därmed svårt att veta om ytterligare en undersökning hade gett samma resultat (test-retest reliabilitet). Skola 1, 2, och 4 besöktes av testledaren och eleverna fick därmed samma muntliga information och samma pappersenkät. Skola nummer 3 besöktes inte av testledaren utan undersökningen administrerades istället av klassens lärare och enkäten fylldes i digitalt på internet. Samtliga skolors elever fick samma medgivandebblankett att ta med sig hem för att få ett godkännande av målsman och där framkom även information om undersökningen. Däremot kan den information som eleverna gavs muntligt i klassrummet på skola 3 skilt sig åt från övriga skolor, och även muntliga instruktioner. Följaktligen fanns här heller inte möjlighet för testledaren att svara på

eventuella frågor från respondenterna i skola 3, eller att själv bevittna stämningen i rummet. Trots att de delar av enkäten som mäter anknytning och risker var anpassad efter åldersgruppen fick testledaren ibland svara på frågor från respondenterna om vissa items. Beroende på koncentrations- eller läs och skrivsvårigheter kan vissa elever haft svårare att förstå samtliga item. Instruktioner om att enkäten ska fyllas i individuellt och under tystnad respekterades av samtliga respondenter på skola 1, 2 och 4, men huruvida dessa instruktioner följdes på skola 3 är inte lika säkert. Vissa elever kan även känt sig stressade över att enkäten vid första anblick såg lång ut, och i de fall deras vänner slutfört enkäten tidigare och därför fått lämna klassrummet. Trots detta blev det interna bortfallet lågt då de flesta svarade utförligt på frågorna.

Tidigare i studien har social önskvärdhet diskuterats, vilket innebär att individer inte svarar sanningsenligt på frågor utan svarar på de sätt de tror är önskvärt i andras ögon utifrån sociala normer. Detta kan självfallet påverka resultatet och i synnerhet i studier där tabubelagda ämnen tas upp. Då utsatthet för risker ses som något negativt ville man undvika bias och upptäcka de deltagare som svarar på enkäten på det sätt de själva upplever som positivt. Olyckligtvis fick testet för social önskvärdhet en låg inre konsistens och var därför inte tillförlitligt. Detta kan bero på att kortversionen är anpassad för en något äldre målgrupp och vissa item kan därför ha uppfattats som svårförståeliga eller abstrakta. Den interna konsistensen för kortversionen av skalan är inte heller lika hög som för det ursprungliga testet men ansågs fortfarande vara god (Strahan & Gerbasi, 1972). Testet beslutades för att inte användas och variabeln social önskvärdhet användes inte i analysen av data, vilket naturligtvis hade varit önskvärt.

De metodologiska funderingarna ovan är viktiga att ha i åtanke vid en eventuell fortsatt studie då de påverkar både studiens kvalitet, resultat och generaliserbarhet. På grund av begränsningar både i material och tid har denna studie fokuserat på ett antal risker som är förknippade med internet, istället för att granska en viss variabel. Intressant framtida forskning hade varit att utveckla och mer grundligt undersöka sambandet mellan anknytning och ett specifikt riskområde. För att få mer förståelse och förtydliga ett samband, hade det även varit av intresse att jämföra risktagande på internet och IRL utifrån ett anknytningsperspektiv. Denna studies syfte var att belysa de risker som i synnerhet utsatta ungdomar kan utsättas för på internet, och detta område är viktigt att utveckla då informationen i ämnet är knapp och flera källor efterfrågar vidare forskning (se inledning). Det gäller inte bara att identifiera utsatta grupper, utan även ta reda på vad följderna är av de risker unga kommer i kontakt med på internet, hur unga påverkas psykiskt och i vilket grad.

För att kunna hjälpa unga i riskzonen med insatser behövs kunskap om vad som brister i ungas nätverk idag. Finns det vuxna unga kan vända sig till och vilka coping-strategier använder unga då de blivit utsatta för kränkningar eller brott på internet? Med stor sannolikhet kommer resultatet även här variera beroende på vilken anknytningsstil ungdomar tillhör och beroende på vilka andra förutsättningar de har.

Slutsats

Denna studie visar tydliga samband mellan anknytningsstil och risktagande hos unga i flera kategorier. Tidiga anknytningserfarenheter formar våra inre arbetsmodeller av tankar och känslor som i sin tur påverkar människors känslomässiga reglering, relationer och förhållningssätt till andra och till sig själv. Här finns även en koppling till riskbeteende och hur unga söker sig till eller blir utsatta för olika risker på internet. På grund av metodologiska brister bör man se på övergripande tendenser istället för exakt siffror. Resultatet har visat att ungdomar med starka anknytningsrelaterade dimensioner som indikerar otrygg anknytningsstil är mer utsatta för risker såsom mobbning, exponering på internet och problematisk/överdriven internetanvändning. Resultatet visar liknande samband mellan de dimensioner som associeras med en otrygg anknytning och besök av webbsidor med destruktivt innehåll, men med få signifikanta korrelationer. Slutligen undersöktes även skillnader i anknytning hos ungdomar som träffat personer IRL som de endast haft kontakt med på internet och hos ungdomar som tagit emot eller sett sexuella meddelanden och bilder, men inga signifikanta skillnader påträffades.

Referenser

- Ainsworth, S. M. D., Bell, S. M. (1970) Attachment, Exploration and Separation: Illustrated by the Behaviour of One-year-olds in a Strange Situation. *Child Development* 41(1), 49-67.
- Bartholomew, K. & Horowitz, L.M. (1991) Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson T. & Risholm Mothander, P. (2006). *Anknytningsteori. Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Finland: Bokförlaget Natur & Kultur.
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson T. & Risholm Mothander, P. (2008). *Anknytning i praktiken: tillämpningar av anknytningsteorin*. Finland: Bokförlaget Natur & Kultur.
- Cassidy, J. (2008) Handbook of Attachment, Theory Research, and Clinical Applications, 2 ed. Cassidy, J. & Shaver, P.R. (Red.), *The Nature of the Child's Ties* (pp.3-22) New York: The Guilford Press.
- Collins, N. L., Cooper, M. L., & Shaver, P. R. (1998) Attachment Styles, Emotion Regulation, and Adjustment in Adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1380-1397.
- Dunkels, E. (2009). *Vad gör unga på nätet?* Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Feeney, J, Noller, P., Hanrahan, M., (1994). Assessing adult attachment. Sperling, M., Berman, W (Red.), *Attachment in Adults* (pp128-151). The Guilford Press.
- Feilitzen, C., Findahl, O., & Dunkels, E. (2011) *Hur farligt är internet? Resultat från den svenska delen av den europeiska undersökningen EU Kids Online*. Göteborg: Nordicom.
- Friends nätrapport: om ungas liv på nätet och hur vuxna kan agera för ett schysstare nät klimat (2013). Friends i samarbete med Norton by Symantec. Hämtad 12 januari 2013: www.friends.se/friends-natrapport
- Köiv, K. (2012) Attachment Style Among Bullies, Victims and Uninvolved Adolescents. *Psychology Research* 2(3), 160-165.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. and Ólafsson, K. (2011). *Technical Report and User Guide: The 2010 EU Kids Online Survey*. LSE, London: EU Kids Online.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. and Ólafsson, K. (2011). *Risks and Safety on the internet: The Perspective of European Children: full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries*. EU Kids Online, Deliverable D4. EU Kids Online Network, London, UK. Hämtad 12 januari 2013 från LSE Research Online: <http://eprints.lse.ac.uk/33731/>

- Livingstone, S., Görzig, A. and Ólafsson, K. (2011). *Disadvantaged Children and Online Risks*. EU Kids Online network, London, UK.
- Marlowe, D. & Crowne, D. (1960) A New Scale of Social Desirability independent of Psychopathology. *Journal of Consulting Psychology* 24(4), 349-354.
- Morsünbül, Ü. (2009) Attachment and Risk Taking: Are They Interrelated? *International Journal of Social Sciences* 4(4), 233-237.
- Noll, J., Shenk, C., Barnes, J., & Haralson, K. (2013) Association of Maltreatment with High-risk Internet Behaviours and Offline Encounter. *American Academy of Pediatrics* 131(2):352. doi:10.1542/peds.2012-1281
- Olsson, H. & Sörensen, S. (2007). *Forskningsprocessen – Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. (2:a rev. uppl.). Stockholm: Liber AB.
- Pallant, J. (2013) *SPSS Survival Manual: a step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. England: Open University Press.
- Paulhus, D. & Reid, D. (1991) Enhancement and Denial in Socially Desirable Responding. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(2), 307-517.
- Shannon, D. (2007:11). *Vuxnas Sexuella Kontakter med Barn via Internet: Omfattning, Karaktär, Åtgärder*. Stockholm: Brottsförebyggande Rådet Information och Förlag. Hämtad från: www.bra.se
- Šmahel, D., Vondráčková, P., Blinka, L. & Godoy-Etcheverry, S. (2009). Comparing addictive Behavior on the Internet in the Czech Republic, Chile and Sweden. In G. Cardoso, A. Cheong, J. Cole (Pub.), *World wide internet: Changing societies, economies and cultures* (pp. 544-582). Macao : University of Macau.
- Stahan, R. & Gerbasi, K. C. (1972) Short, Homogeneous Versions of the Marlow- Crowne Social Desirability Scale. *Journal of Clinical Psychology* 28(2), 191-193.
- Tengström, A., Håkanson, A. (1996). ASQ, Attachment Style Questionnaire: Manual till den Svenska Versionen 1997. *Institutionen för Tillämpad Psykologi, Umeå Universitet*.
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J., (2008). How Risky Are Social Networking Sites? A Comparison of Places Online Where Youth Sexual Solicitation and Harassment Occurs. *Pediatrics* 121(2), 350-357.

Bilaga 1. Medgivandeblankett

Information om enkäten ”Internetvanor hos Ungdomar”

Hej,

jag heter Hanna Lögdström och jag studerar psykologi vid Lunds Universitet. Jag håller på med en undersökning som handlar om ungdomar och risktagande på internet, och jag kommer även undersöka om vissa grupper är mer utsatta eller tar mer risker än andra. Min handledare är Elia Psouni, PhD, Legitimerad Psykolog och Lektor i Utvecklingspsykologi.

För att göra den här undersökningen behöver jag ditt barns hjälp! Jag har frågat om jag får lämna enkäter till elever på ditt barns skola, men **jag behöver ditt godkännande som förälder/målsman**. Det jag undrar är därför om ditt barn har **tillåtelse att fylla i en enkät, som handlar om hur hon/han uppfattar sig själv som person, aktivitet på internet, vilka webbsidor som besöks, och exponering för potentiellt opassande material eller beteende från andra**.

Enkäten är helt **anonym**, så ingen kommer få veta vad ditt barn har svarat. All data kommer att behandlas konfidentiellt och ingen utomstående kommer att få ta del av enkäterna. Resultatet från undersökningen redovisas endast gruppvis, med hjälp av sammanfattande statistik.

Möjligheter och risker på internet är ett område som ännu inte har forskats mycket om och genom att uppmärksamma vilka grupper som tar fler risker kan man effektivisera det främjande arbetet.

Om du godkänner att ditt barn får delta i studien och fylla i en enkät så skriv under nedan för att samtycka. Ditt barn behöver sedan ta med sig lappen till skolan.

Tack på förhand!

Vänliga hälsningar
Hanna Lögdström
hanna.logdstrom.279@student.lu.se

SAMTYCKE

Jag har läst informationen om enkäten ”Internetvanor hos Ungdomar” och godkänner härmed att mitt barn deltar i studien:

.....
(Barnets namn)

.....
(Underskrift förälder/målsman)

Bilaga 2. Enkät

DRAFT

EvaSys	Internetvanor hos ungdomar	Electric Paper
Kandidatuppsats, Lunds Universitet		Hanna Lögdström

Mark as shown: Kryssa i ditt svar
 Correction: Korrigera, om du kryssat fel

Hej! Tack för att du vill hjälpa till med den här undersökningen som handlar ungdomar och deras internetvanor.

Den här undersökningen handlar helt och hållet om dig så det är mycket viktigt att du är så ärlig som möjligt. Det finns inga rätt eller fel svar! Du är helt anonym, vilket betyder att ingen någonsin kommer få veta vad du har svarat på frågorna. Undersökningen är också frivillig, vilket betyder att du när som helt kan avbryta undersökningen. Om du ser en fråga du inte vill, eller inte kan svara på markerar du bara "vet inte" eller "vill inte svara" och går vidare till nästa fråga.

Kryssa i ett svar på varje fråga (om det inte står att du kan kryssa i fler).
 Var noga med att läsa noggrant, det är viktig information som hjälper dig att förstå frågorna.

1. Allmänt

- 1.1 Är du? Man Kvinna
 1.2 Vilket år är du född?

2. Om dig

Läs följande påståenden och välj det svarsalternativ som du tycker bäst stämmer in på dig som person. Detta gör du genom att markera det på skalan. Det finns inga "rätt" eller "fel" svar. Det är vad du själv känner och tycker som är det viktiga. Sätt endast en markering på varje fråga.

- 2.1 I stort sett är jag en person som är värd att lära känna.
 Fullständigt oense Lite oense Instämmer ganska mycket
 Ganska oense Instämmer lite Instämmer fullständigt
- 2.2 Jag är lättare att lära känna än de flesta andra.
 Fullständigt oense Lite oense Instämmer ganska mycket
 Ganska oense Instämmer lite Instämmer fullständigt
- 2.3 Jag känner mig säker på att andra kommer att finnas till hands för mig när jag behöver dem.
 Fullständigt oense Lite oense Instämmer ganska mycket
 Ganska oense Instämmer lite Instämmer fullständigt
- 2.4 Jag litat hellre på mig själv än andra människor.
 Fullständigt oense Lite oense Instämmer ganska mycket
 Ganska oense Instämmer lite Instämmer fullständigt
- 2.5 Jag skulle aldrig tveka att ta mig tid att hjälpa någon som behöver hjälp.
 Sant Falskt
- 2.6 Jag föredrar att hålla mig för mig själv.
 Fullständigt oense Lite oense Instämmer ganska mycket
 Ganska oense Instämmer lite Instämmer fullständigt
- 2.7 Att be om hjälp är att medge att man är misslyckad.
 Fullständigt oense Lite oense Instämmer ganska mycket
 Ganska oense Instämmer lite Instämmer fullständigt

DRAFT

DRAFT

EvaSys	Internetvanor hos ungdomar	Electric Paper
--------	----------------------------	----------------

2. Om dig [Continue]

- 2.8 Människors värde bör bedömas utifrån vad de åstadkommer.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.9 Att åstadkomma saker är viktigare än att bygga upp relationer.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.10 Jag har aldrig starkt ogillat någon.
- Sant   Falskt
- 2.11 Att göra sitt bästa är viktigare än att komma överens med andra.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.12 Om det är något du skall göra bör du göra det även om någon blir sårad.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.13 Det är viktigt för mig att vara omtyckt.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.14 Det är viktigt för mig att undvika att göra saker som andra inte skulle gilla.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.15 Jag blir ibland sur när jag inte får min vilja igenom.
- Sant   Falskt
- 2.16 Jag tycker det är svårt att fatta beslut när jag inte vet vad andra tycker.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.17 Mina relationer till andra är oftast ytliga.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.18 Ibland tycker jag att jag inte duger någonting till.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.19 Jag tycker det är svårt att lita på andra människor.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.20 Det har förekommit tillfällen då jag har velat göra uppror mot auktoritära personer även om jag vet att de har haft rätt.
- Sant   Falskt
- 2.21 Jag tycker det jobbigt att vara beroende av andra.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt
- 2.22 Jag upplever att andra inte vill komma så nära mig som jag skulle vilja ha dem.
- Fullständigt oense   Lite oense   Instämmer ganska mycket
 Ganska oense   Instämmer lite   Instämmer fullständigt

DRAFT

DRAFT

EvaSys

Internetvanor hos ungdomar

 Electric Paper

2. Om dig [Continue]

- 2.23 Jag har ganska lätt att komma nära andra människor.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.24 Jag tycker det är lätt att lita på andra.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.25 Jag har någon gång spelat sjuk för att slippa göra något.
☐ Sant	☐ Falskt	
- 2.26 Det känns bra för mig att vara beroende av andra människor.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.27 Jag oroar mig för att andra inte skall bry sig lika mycket om mig som jag bryr mig om dem.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.28 Jag oroar mig för att människor skall komma mig för nära.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.29 Jag oroar mig för att jag inte skall vara lika bra som andra människor.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.30 Jag har ingenting emot att erkänna när jag inte kan/vet något.
☐ Sant	☐ Falskt	
- 2.31 Jag har blandade känslor inför närhet till andra.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.32 Samtidigt som jag vill komma andra nära så känner jag obehag inför det.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.33 Jag undrar varför människor skulle vilja engagera sig i mig.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.34 Det är mycket viktigt för mig att ha en nära relation.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.35 Jag är alltid artig, även mot personer med en annan åsikt än min.
☐ Sant	☐ Falskt	
- 2.36 Jag oroar mig mycket över mina relationer.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.37 Jag undrar hur jag skulle klara mig utan någon som älskar mig.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt

DRAFT

DRAFT

EvaSys	Internetvanor hos ungdomar	Electric Paper
--------	----------------------------	----------------

2. Om dig [Continue]

- 2.38 Jag känner mig trygg i min kontakt med andra.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.39 Jag känner mig ofta utanför eller ensam.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.40 Jag skulle aldrig låta någon annan få skulden för mina misstag.
☐ Sant	☐ Falskt
- 2.41 Jag oroar mig ofta för att jag inte riktigt passar in bland andra människor.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.42 Andra människor har sina problem så jag besvärar dem inte med mina.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.43 När jag pratar om mina problem med andra känner jag mig för det mesta skamsen eller dum.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.44 Jag är för upptagen med annat för att lägga alltför mycket tid på relationer.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.45 Det har funnits tillfällen då jag har varit avundsjuk på andras lycka.
☐ Sant	☐ Falskt
- 2.46 Om det är något som bekymrar mig så märker andra oftast det och bryr sig om mig.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.47 Jag är säker på att andra människor kommer att tycka om och respektera mig.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.48 Jag blir orolig om andra inte finns till hands när jag behöver dem.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.49 Andra människor gör mig ofta besviken.
☐ Fullständigt oense	☐ Lite oense	☐ Instämmer ganska mycket
☐ Ganska oense	☐ Instämmer lite	☐ Instämmer fullständigt
- 2.50 Ibland blir jag irriterad när folk ber mig om tjänster.
☐ Sant	☐ Falskt

DRAFT

DRAFT

EvaSys

Internetvanor hos ungdomar

Electric Paper

3.

Ibland säger barn eller tonåringar sårande eller elaka saker till någon. Det kan hända ganska många gånger under en tid. Man kan till exempel:

- Retas med någon på ett sätt som den personen inte gillar.
- Slå, sparka eller knuffa någon.
- Göra så att någon känner sig utanför.

När någon sårar eller är elak mot någon annan på det här sättet kan det vara:

- Öga mot öga (med "öga mot öga" menar vi personligen och på samma plats, IRL som det också kallas. Alltså inte på internet, i telefon eller via en webbkamera).
- Via mobiltelefonen (sms, samtal, videoklipp).
- På internet (e-post, snabbmeddelanden, sociala nätverk, chattrum).

3.1 Har någon uppträtt på det här sårande eller elaka sättet mot dig under det **senaste året**?

- Ja (svara på nästa fråga)
  Nej (gå direkt till fråga 4.0)
  Vet ej (gå direkt till fråga 4.0)
 Vill inte svara (gå direkt till fråga 4.0)

3.2 Hur ofta har någon gjort så mot dig under det **senaste året**?

- Varje dag eller nästan varje dag
  En eller två gånger i veckan
  En eller två gånger i månaden
 Mer sällan
  Vet ej

3.3 Har det någon gång under det **senaste året** hänt...?

- Personligen, öga mot öga
  På internet
  Genom mobilsamtal, sms, eller bild/video-sms
 På något annat sätt
  Vet ej

Svara bara på de här frågorna om någon har gjort något sårande eller elakt mot dig på internet under det senaste året.
(annars gå till fråga 4.0)

3.4 På vilka sätt har det hänt dig under det **senaste året**?

- På en social nätverkssajt (t.ex. Facebook, Hamsterpaj eller liknande)
  Genom snabbmeddelanden, instant messaging (t.ex. MSN Messenger eller Whatsapp)
  I ett chattrum
 Genom e-mail, i ett e-postmeddelande
  På en spelsajt
  På något annat sätt på internet
 Vet ej

3.5 Vilka av dessa saker har hänt dig under det **senaste året**?

- Elaka eller sårande meddelanden (t.ex. ord, bilder eller videofilmer) skickades till mig via internet
  Elaka eller sårande meddelanden (t.ex. ord, bilder eller videofilmer) om mig skickades runt eller lades upp på internet där andra kunde se
  Jag blev lämnad utanför eller blev utesluten från en grupp eller aktivitet på internet
 Jag blev hotad på internet
  Andra elaka eller sårande saker på internet
  Något annat
 Vet ej
  Vill inte svara

3.6 Om du tänker på den **senaste gången** det här hände dig, hur upprörd blev du över det som hände?

- Mycket upprörd
  Ganska upprörd
  Inte så upprörd
 Inte alls upprörd
  Vet ej

DRAFT

DRAFT

EvaSys	Internetvanor hos ungdomar	Electric Paper
--------	----------------------------	----------------

3. [Continue]

- 3.7 Hur länge kände du dig så?
☐ Det gick över direkt	☐ Jag kände mig så i några dagar	☐ Jag kände mig så i några veckor
☐ Jag kände mig så i ett par månader eller mer	☐ Vet ej	☐ Jag blev inte upprörd
- 3.8 Pratade du med någon om det som hade hänt?
☐ Ja	☐ Nej	☐ Vill inte svara
- 3.9 Om du svarade ja, med vem pratade du om det? (kryssa i så många svar du behöver)
☐ Min mamma eller pappa	☐ Min bror eller syster	☐ En vän
☐ En lärare	☐ Någon som har det som sitt jobb att hjälpa barn (t.ex. polis, socialarbetare, kurator)	☐ En annan vuxen jag litar på
☐ Någon annan	☐ Vet ej	☐ Jag pratade inte med någon

4.

På vissa webbplatser diskuterar folk saker som kanske inte är så bra för dig. Nu kommer några frågor om den här typen av saker.

Har du under det senaste året sett webbplatser där folk diskuterar...

4.1 Olika sätt att göra sig illa fysiskt eller skada sig själv	☐ Ja ☐ Vill inte svara	☐ Nej	☐ Vet inte
4.2 Olika sätt att begå självmord	☐ Ja ☐ Vill inte svara	☐ Nej	☐ Vet inte
4.3 Olika sätt att bli mycket smal (som att vara anorektisk eller bulimisk)	☐ Ja ☐ Vill inte svara	☐ Nej	☐ Vet inte
4.4 Hatmeddelanden som angriper särskilda grupper eller individer	☐ Ja ☐ Vill inte svara	☐ Nej	☐ Vet inte
4.5 Pratar om eller delar med sig av sina erfarenheter av att ta droger	☐ Ja ☐ Vill inte svara	☐ Nej	☐ Vet inte

Har någon av de här sakerna hänt dig på internet under det senaste året?

4.6 Någon använde mina personliga uppgifter på ett sätt som jag inte tyckte om	☐ Ja	☐ Nej	☐ Vet inte
4.7 Datorn fick ett virus	☐ Ja	☐ Nej	☐ Vet inte
4.8 Jag förlorade pengar genom att bli lurad på internet (jag menar riktiga pengar snarare än pengar i t.ex. ett dataspel)	☐ Ja	☐ Nej	☐ Vet inte
4.9 Någon använde mitt lösenord för att komma åt min information eller för att låtsas vara jag	☐ Ja	☐ Nej	☐ Vet inte

Under det senaste året, hur ofta har de här sakerna hänt dig?

4.10 Jag har inte kunnat sova eller äta på grund av internet	☐ Väldigt ofta ☐ Aldrig/nästan aldrig	☐ Ganska ofta	☐ Inte särskilt ofta
4.11 Jag har känt mig oroad när jag inte kan vara på internet	☐ Väldigt ofta ☐ Aldrig/nästan aldrig	☐ Ganska ofta	☐ Inte särskilt ofta

DRAFT

DRAFT

EvaSys	Internetvanor hos ungdomar	Electric Paper
--------	----------------------------	----------------

4. [Continue]

- 4.12 Jag har kommit på mig själv med att surfa när det inte riktigt intresserar mig
- Väldigt ofta   Ganska ofta   Inte särskilt ofta
 Aldrig/nästan aldrig
- 4.13 Jag har tillbringat mindre tid än jag borde tillsammans med antingen min familj, mina vänner eller åt skolarbetet på grund av den tid jag varit på internet
- Väldigt ofta   Ganska ofta   Inte särskilt ofta
 Aldrig/nästan aldrig
- 4.14 Jag har försökt men inte lyckats att lägga mindre tid på internet
- Väldigt ofta   Ganska ofta   Inte särskilt ofta
 Aldrig/nästan aldrig

5.

Nu kommer några frågor om hur du använder internet. Barn och ungdomar använder internet på många olika sätt.

Tänk på alla olika sätt du använder internet och på alla de ställen där du kan använda det.

Har du gjort någon av de här sakerna under det senaste året? Om Ja, hur ofta har du gjort var och en av de här sakerna?

- 5.1 Letat efter nya vänner på internet...
- Ja, varje dag eller nästan varje dag   Ja, mer sällan   Vet ej
- Ja, en eller två gånger i veckan   Nej, aldrig/inte under det senaste året   Vill inte svara
- Ja, en eller två gånger i månaden
- 5.2 Skickat personlig information (t.ex. mitt fullständiga namn, adress eller telefonnummer) till någon som jag aldrig träffat öga mot öga...
- Ja, varje dag eller nästan varje dag   Ja, mer sällan   Vet ej
- Ja, en eller två gånger i veckan   Nej, aldrig/inte under det senaste året   Vill ej svara
- Ja, en eller två gånger i månaden
- 5.3 Lagt till personer i min kompislista eller adressbok som jag aldrig har träffat öga mot öga...
- Ja, varje dag eller nästan varje dag   Ja, mer sällan   Vet ej
- Ja, en eller två gånger i veckan   Nej, aldrig/inte under det senaste året   Vill ej svara
- Ja, en eller två gånger i månaden
- 5.4 Låtsas vara en annan slags person på internet än vad jag egentligen är...
- Ja, varje dag eller nästan varje dag   Ja, men mer sällan   Vet ej
- Ja, en eller två gånger i veckan   Nej, aldrig/inte under det senaste året   Vill ej svara
- Ja, en eller två gånger i månaden
- 5.5 Skickat ett foto eller en video av mig själv till någon som jag aldrig träffat öga mot öga...
- Ja, varje dag eller nästan varje dag   Ja, men mer sällan   Vet ej

DRAFT

DRAFT

Ja, en eller två gånger i veckan Nej, aldrig/inte under det senaste året Vill ej svara

Ja, en eller två gånger i månaden

DRAFT

DRAFT

EvaSys	Internetvanor hos ungdomar	Electric Paper
--------	----------------------------	----------------

5. [Continue]

Nu kommer några frågor om kontakt som du kan ha haft med personer som du träffat på internet. Kom ihåg att du ska tänka på alla olika sätt som du använder internet (t.ex. i en dator eller mobiltelefon), och alla olika platser där du använder internet (t.ex. hemma eller i skolan eller någon annanstans).

- 5.6 Får jag fråga: har du någonsin haft kontakt på internet med någon som du inte tidigare träffat öga mot öga?
(Det kan ha skett via e-post, chattrum, webbplatser för socialt nätverkande, snabbmeddelanden eller spelsajter)
- Ja (svara på nästa fråga)   Nej (gå direkt till fråga 6.0)   Vet ej (gå direkt till fråga 6.0)

- 5.7 (Om du svarade ja)...
Har du någonsin träffat någon öga mot öga, som du först lärde känna på internet på det här sättet?
- Ja (svara på nästa fråga)   Nej (gå direkt till fråga 6.0)   Vet ej (gå direkt till fråga 6.0)
- Vill inte svara (gå direkt till fråga 6.0)

Svara bara på de här frågorna om du har träffat någon öga mot öga, som du först lärt känna på internet under det senaste året, (annars gå direkt till fråga 6).

- 5.8 Hur många nya människor har du träffat på det här sättet under det senaste året?
- 0 (gå direkt till fråga 6.0)   1-2   3-4
- 5-10   Mer än 10   Vet ej

- 5.9 Under det senaste året, vilka av följande sorters människor har du träffat öga mot öga som du först har lärt känna på internet?
(Kryssa i så många svar du behöver)

- Någon som är en vän eller familjemedlem till en annan jag känner personligen   Någon som inte har någon anknytning till mitt liv innan jag lärde känna personen på internet   Ingen av dem

- 5.10 Ibland kan möten öga mot öga med personer som du först träffat på internet vara helt okej. Men har du under det senaste året gått till ett möte med någon som du lärt känna på det här sättet som har gjort dig oroad? T.ex. något som gjorde att du kände dig besvärad, upprörd eller som fick dig att känna att du inte borde ha varit där?

- Ja (svara på nästa fråga)   Nej (gå direkt till fråga 6.0)   Vet ej (gå direkt till fråga 6.0)
- Vill inte svara (gå direkt till fråga 6.0)

Vad hände när du blev orolig...(svara bara på de här frågorna om du har träffat någon från internet som gjorde att du blev oroad på något sätt under det senaste året -annars gå till fråga 6)

- 5.11 Om du nu tänker på den senaste gången du blev oroad av att träffa någon på det här sättet, hur gammal var personen som du träffade?

- Jag träffade någon i ungefär samma ålder som jag   Jag träffade någon som är yngre än jag   Jag träffade en äldre tonåring (yngre än 18)
- Jag träffade en vuxen (18 år eller äldre)   Vet ej

- 5.12 Var det en man eller en kvinna?

- Man- pojke eller man   Kvinna- flicka eller kvinna

-

- 5.13 Om du fortsätter tänka på den senaste gången, berättade du för någon vart du skulle gå?

- Ja   Nej   Vet ej

DRAFT

DRAFT

EvaSys	Internetvanor hos ungdomar	Electric Paper
--------	----------------------------	----------------

5. [Continue]

5.14 Om du svarade ja, med vem pratade du om det? (kryssa i så många svar du behöver)

☐ Jag berättade för någon i min ålder	☐ Jag berättade för en äldre tonåring (yngre än 18)	☐ Jag berättade för en vuxen jag litat på (18 år eller äldre)
☐ Jag berättade det för någon annan	☐ Vet ej	☐ Jag berättade inte för någon
		☐

5.15 Tog du med dig någon när du gick till det mötet?

☐ Ja	☐ Nej	☐ Vet ej
	☐	☐

5.16 Om du fortsätter att tänka på den gången, vilka, om någon, av dessa saker hände? (kryssa i så många svar du behöver)

☐ Den andre personen sa sårande saker till mig	☐ Den andre personen gjorde mig illa fysiskt	☐ Den andra personen gjorde något sexuellt mot mig
☐ Någon annat obehagligt hände	☐ Vet ej	☐ Vill inte svara

5.17 Hur upprörd kände du dig över det som hände?

☐ Mycket upprörd	☐ Ganska upprörd	☐ Inte så upprörd
☐ Inte alls upprörd	☐ Vet ej	

5.18 Hur länge kände du så?

☐ Det gick över direkt	☐ Det kändes så i några dagar	☐ Det kändes så i några veckor
☐ Vet ej		

5.19 Berättade du för någon om det som hände den gången?

☐ Ja	☐ Nej	☐ Vet ej

5.20 Om du svarade ja, vem berättade du för? (kryssa i så många svar du behöver)

☐ Min mamma eller pappa	☐ Min bror eller syster	☐ En vän
☐ En lärare	☐ Någon som har det som sitt jobb att hjälpa barn (t.ex. polis, socialarbetare eller kurator)	☐ En annan vuxen jag litat på
☐ Någon annan	☐ Vet ej	☐ Jag berättade inte för någon

6.

Människor gör alla möjliga olika saker på internet. Ibland skickar de sexuella meddelanden eller bilder. Det kan röra sig om prat om att ha sex eller bilder på nakna människor eller människor som har sex. Nu kommer några frågor om det här. Tänk på alla de sätt som du använder internet (inte sms eller mms via mobilen).

6.1 Under det senaste året, har du sett eller tagit emot sexuella meddelanden av något slag på internet? Det kan vara ord, bilder eller video.

☐ Ja (svara på nästa fråga)	☐ Nej aldrig/inte det senaste året (gå direkt till fråga 7.0)	☐ Vet ej (gå direkt till fråga 7.0)
☐ Vill inte svara (gå direkt till fråga 7.0)		

Svara bara på de här frågorna om du har sett eller tagit emot ett sexuellt meddelande på internet under det senaste året. (Annars gå till fråga 7.0).

DRAFT

EvaSys	Internetvanor hos ungdomar	Electric Paper
--------	----------------------------	----------------

6. [Continue]

6.2 Under det **senaste året**, har någon av de här sakerna hänt dig på internet?
(kryssa i så många svar du behöver)

☐ Jag har tagit emot ett sexuellt meddelande på internet	☐ Jag har sett ett sexuellt meddelande upplagt där andra människor kunde se det på internet	☐ Jag har blivit frågad om jag kan prata om sexuella handlingar med någon på internet
☐ Någon på internet har bett mig om att få se ett foto eller en video som visar mina könsdelar	☐ Jag har sett andra människor utföra sexuella handlingar på internet	☐ Inget av dessa
☐ Vet ej	☐ Vill inte svara	

6.3 Om du tänker på den gången eller de gångerna under det **senaste året** som du såg eller tog emot ett sexuellt meddelande på internet, hur gick det till?
(kryssa i så många svar du behöver)

☐ På en social nätverkssajt (t.ex. Facebook, Hamsterpaj eller liknande)	☐ Genom snabbmeddelanden (t. ex. MSN Messenger, Whatsapp eller liknande)	☐ I ett chatttrum
☐ Via e-mail	☐ På en spelsajt	☐ I ett popup-fönster (som bara råkar dyka upp)
☐ På något annat sätt på internet	☐ Vet ej	

6.4 Har något sexuellt meddelande som du sett eller tagit emot under det **senaste året** oroat dig på något sätt? I. ex. något som gjorde att du kände dig besvärad, upprörd eller som fick dig att känna att du inte borde ha sett det?

☐ Ja (svara på nästa fråga)	☐ Nej (gå direkt till fråga 7.0)	☐ Vet ej (gå direkt till fråga 7.0)
☐ Vill inte svara (gå direkt till fråga 7.0)		

Svara bara på de här frågorna om du har **känt dig road efter att ha sett eller tagit emot ett sexuellt meddelande på internet** under det senaste året.

6.5 Om du tänker på den **senaste gången** som du blev oroad över något sånt här, hur upprörd kände du dig över det?

☐ Mycket upprörd	☐ Ganska upprörd	☐ Inte så upprörd
☐ Inte alls upprörd	☐ Vet ej	

6.6 Hur länge kände du dig på det viset?

☐ Det gick över direkt	☐ Jag tänkte på det några dagar	☐ Jag tänkte på det några veckor
☐ Jag tänkte på det ett par månader eller mer	☐ Vet ej	

6.7 Pratade du med någon om det som hade hänt?

☐ Ja	☐ Nej	☐ Vet ej
-----------------------------	------------------------------	---------------------------------

6.8 Om du svarade ja, vem berättade du för? (kryssa i så många svar du behöver)

☐ Min mamma eller pappa	☐ Min bror eller syster	☐ En vän
☐ En lärare	☐ Någon som har det som sitt jobb att hjälpa barn (t.ex. polis, socialarbetare eller kurator)	☐ En annan vuxen jag litar på
☐ Någon annan	☐ Vet ej	☐ Jag berättade inte för någon

7.

Bra, nu har du gjort färdigt hela enkäten. Tack för att du hjälpte till med undersökningen!

DRAFT